

Actieplan Biologische Landbouw II

INHOUDSTAFEL

HOOFDSTUK 1: VAN BELEID NAAR PRAKTIJK	3
HOOFDSTUK 2: SITUERING BIOLOGISCHE LANDBOUW	5
1. Wetgevend kader.....	5
2. Actoren in het biologisch werkveld	6
3. Historiek van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw	7
4. Evolutie van de sector biologische landbouw	8
HOOFDSTUK 3: CONCRETE ACTIES.....	17
Actie 1: VLIF-investeringssteun voor de biologische productiemethode verder differentiëren	17
Actie 2: Bedrijfsomschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding subsidiëren en omkadering verbeteren.....	18
Actie 3: Praktijkvoorbeelden ondersteunen.....	19
Actie 4: Ondersteunen van de controlekosten en ontwikkeling van het controlesysteem	20
Actie 5: Omschakelingssteun en permanente ondersteuning verder uitwerken en instandhouden ..	21
Actie 6: Opname van biologische landbouw in vormingspakket naschoolse vorming bevorderen ...	23
Actie 7: Studieclubs biologische landbouw ondersteunen	24
Actie 8: Toename aanbod biologische landbouw in landbouwonderwijs stimuleren	24
Actie 9: Onderzoek en ontwikkeling in de biologische landbouw afstemmen op noden	26
Actie 10: Uitbouwen van een kennis- en informatiecentrum op Vlaams niveau	27
Actie 11: Afzet biologische landbouwproducten bevorderen.....	28
Actie 12: Biologische landbouw in het niet-landbouwonderwijs introduceren	30
Actie 13: Afstemming binnen de sector stimuleren	30
Actie 14: Overleg met de sector organiseren	31
Actie 15: Overleg met andere Vlaamse Departementen of Federale Ministeries	32
Actie 16: Wetgeving normering en controle biologische landbouw opvolgen en implementeren.....	33
Actie 17: Internationale activiteit voor biologische landbouw volgen en ondersteunen.....	34
Actie 18: Versterken van de kennis over biologische landbouw binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap	35
BIJLAGEN.....	37
Bijlage 1: Overzicht van de acties en de relatie met het vorige Actieplan Biologische Landbouw	37
Bijlage 2: Afkortingen	39

HOOFDSTUK 1: VAN BELEID NAAR PRAKTIJK

De biologische landbouw is een speerpunt in het landbouwbeleid omwille van het duurzaam karakter van de landbouwmethode. Dit productiesysteem wordt ondersteund zodat een leefbare sectorgrootte bereikt wordt en zodat er ook een voortrekkersfunctie gecreëerd wordt naar de verduurzaming van de ganse landbouwsector. Om dit te realiseren werd in juni 2000 het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw gefinaliseerd. In uitvoering hiervan werden de voorbije 2 jaar heel wat initiatieven ondernomen om de biologische sector uit te breiden. Hierbij werd steeds een evenwichtige groei nagestreefd, met name een gekoppelde groei van consumptie en productie.

De instrumenten hiertoe waren legio: specifieke VLIF-steun voor investeringen waardoor landbouwers gemakkelijker kunnen voldoen aan de wetgeving biologische landbouw, ondersteuning voor bedrijfsbegeleiding en voor het opmaken van omschakelingsplannen, het aanduiden van biologische voorbeeldbedrijven, demonstratieprojecten die de haalbaarheid van specifieke technieken uit de biologische teeltmethode aanschouwelijk maken, reconversiesteun voor de biologische varkenshouderij, initiatieven in de naschoolse vorming, het opstarten en uitbouwen van de Biotheek (kennis- en informatiecentrum met unieke loketfunctie), ondersteuning van de marktontwikkeling via ketenmanagement en specifieke projecten (oa. rond prijsvorming en traceerbaarheid), steun aan de Week van de Biologische Landbouw en overleg om tot een verbeterde afstemming van de wetgeving te komen.

Nu, drie jaar later, stellen we dit **Actieplan Biologische Landbouw II** voor dat verder bouwt aan het traject dat met het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw ingezet werd. De aanvulling en bijsturing zijn gebaseerd op 3 belangrijke punten:

- a) de ervaring die de voorbije jaren met het Actieplan opgedaan is;
 - b) de regionalisering van de landbouwbevoegdheid die sinds 2002 een feit is;
 - c) een grondige verschuiving in de praktijksituatie van de biologische sector.
-
- a) Door het in de praktijk brengen van de acties uit het actieplan van 2000 is er heel wat ervaring opgedaan. Zowel concrete werkervaring bij de uitvoerende ambtenaren in de Cel Biologische Landbouw, ervaring vanuit de permanente evaluatie met de sector alsook ervaring met de samenwerking met organisaties die in de biologische sector actief zijn. Naast de inhoudelijke bijsturing van tal van actiepunten heeft dit ook tot gevolg dat structurering van de sector, afstemming van de verschillende actiepunten (zowel qua instrumenten als qua thema's) en afstemming van de actoren veel meer aandacht zal krijgen zodat de efficiëntie van het geheel sterk verhoogd wordt.
 - b) De twee belangrijkste verantwoordelijkheden die er qua bio zijn bij gekomen, zijn de regelgeving rond normering en controle inzake biologische productie en de omschakelingspremies (hectaresteen ter compensatie van de omschakelingskosten). Deze worden ingepast in het actieplan zodat een coherent instrumentarium ontwikkeld wordt. Zo krijgt het stimuleringsbeleid nu een sterk fundament met de hervormde omschakelings-hectarepremies (waarbij o.a. de nadruk meer op de omschakelingsjaren zal liggen, gevolgd door een permanente ondersteuning en waarbij ook telers in bijberoep in aanmerking zullen komen). Ook vanuit de regionalisering van de landbouwbevoegdheden werd geopteerd om een Projectgroep Biologische Landbouw op te richten die binnen de landbouwadministratie alle diensten bundelt die actief met biologische landbouw bezig zijn zodat ook binnen de administratie de afstemming verder geoptimaliseerd wordt.
 - c) Een derde belangrijke insteek naar dit actieplan is de gewijzigde sectordynamiek. De opvallendste ontwikkelingen zijn dat de sectorgroei sterk vertraagt (zowel qua consumptie als qua omschakeling) en dat de afzetinefficiënties een zware druk vormen voor de productie. Dit geeft als resultaat dat enerzijds de Vlaamse biologische productie een stuk lager ligt dan de consumptie maar dat anderzijds de producenten afzetproblemen ervaren, wat o.a. zijn weerslag heeft op de prijsvorming. De vraagmarkt wordt dus bediend door import. De bijsturing van het actieplan zal dan ook vooral gericht zijn op het versterken van de afzetstructuren zodat de Vlaamse bioteler optimale kansen krijgt, wat ook een sterke stimulans voor potentiële omschakelaars zal zijn. Een pijler van het actieplan wordt de keten- en marktontwikkeling. Een zeer belangrijke rol is hierbij weggelegd voor de 2 ketenanimatoren die in 2002 aangetrokken zijn. Zij zullen vanuit een duidelijke analyse en visie werken aan het afstemmen van vraag en aanbod. Zij zullen initiërend en ondersteunend werken bij het leggen van de link tussen productie, distributie en consumptie,

waarbij mogelijke nieuwkomers ook belangrijke partners zijn. Aansluitend bij deze werking zullen nieuwe afzetinitiatieven en samenwerkingsverbanden ondersteund worden. Tenslotte zal gewerkt worden aan een duidelijke communicatie die de meerwaarden van de biologische landbouwmethode beter bekend maakt bij het grote publiek. Ook het bewaken van de controlekwaliteit zal onder deze noemer verdergezet worden.

Door regelmatige evaluatie en bijsturing moet het actieplan leiden tot een evenwichtige groei van de sector. Deze evaluatie zal verder gebeuren door overleg met de sector, maar zal versterkt worden door het sterk ontwikkelen van de monitoring van enerzijds de kengetallen van de sector en anderzijds van duurzaamheidscriteria. Op die wijze zal een kwalitatieve en kwantitatieve analyse de beleidsinspanningen ondersteunen.

HOOFDSTUK 2: SITUERING BIOLOGISCHE LANDBOUW

1. Wetgevend kader

Biologische landbouw is een uitgesproken vorm van duurzame landbouw. Het is een milieuvriendelijke productiemethode die veel aandacht besteedt aan de samenhang tussen plant, dier, mens en omgeving. In de biologische landbouw staan bodemvruchtbaarheid en milieu centraal. Een ruime vruchtwisseling, gebruik van groenbemesters en organische bemesting zijn typische kenmerken. In de veeteelt ligt de nadruk op dierenwelzijn, preventieve gezondheidszorg en biologisch geteeld veevoeder. Het gebruik van chemisch -synthetische bestrijdingsmiddelen, kunstmest, chemische toevoegingen in veevoeder, groeistimulatoren, hormonen en genetisch gemodificeerde organismen (GGO's) zijn strikt verboden in bio.

Al deze principes van de biologische productiemethode zijn wettelijk vastgelegd. Zo is de biologische productiemethode wettelijk erkend op **Europees niveau** met de Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen. Met deze verordening wordt een communautair kader vastgelegd met de voorwaarden waaraan een product moet voldoen om een aanduiding inzake de biologische productiemethode te mogen dragen. De regeling omschrijft niet alleen de **landbouwproductiemethode**, tevens wordt voorzien in voorschriften voor de **etikettering, verwerking en controle** van producten van biologische landbouw, en voor het **handelsverkeer** binnen de Gemeenschap en de **invoer** uit derde landen van dergelijke producten.

Deze verordening werd sindsdien regelmatig aangepast en aangevuld ondermeer met de Verordening 1804/1999 van 19 juli 1999 voor uitbreiding met de dierlijke productie (van kracht sedert 24 augustus 2000). Deze Verordening gaat over o.a. diervoeding, ziektepreventie en diergeneeskundige behandelingen, dierenwelzijn, veehouderijpraktijken.

De Verordening (EEG) nr. 2092/91 is van toepassing op iedere **marktdeelnemer** die biologische producten produceert, bereidt/verwerkt of uit een derde land invoert om ze in de handel te brengen of die deze producten in de handel brengt. Al deze marktdeelnemers worden onderworpen aan controle die uitgevoerd wordt door een onafhankelijk controleorganisme.

De termen biologisch, ecologisch en organisch of de courante afkortingen bio, eco zijn in België en Europa wettelijk beschermd voor alle plantaardige en dierlijke voeding.

De volledige wetteksten kan u vinden op het volgende webadres:

http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/qual/organic/index_nl.htm

In **België** is deze Verordening vertaald in de volgende besluiten:

Koninklijk Besluit (KB) van 17 april 1992 inzake de biologische productiemethoden en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen, gewijzigd door het Koninklijk Besluit van 10 juli 1998.

Ministerieel Besluit van 7 augustus 1997 tot vaststelling van aanvullende voorwaarden tot erkenning van organismen belast met de controle op de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen.

Ministerieel Besluit van 30 oktober 1998 tot vaststelling van de voorschriften betreffende de biologische dierlijke productie, gewijzigd door het Ministerieel Besluit van 19 augustus 2000.

Voor meer info zie: <http://www.biotheek.be>

In België zijn INTEGRA bvba Afdeling BLIK en ECOCERT BELGIUM bvba door de overheid erkend als controleorganismen.

Sinds 15 oktober 2002 is de regionalisering van de landbouwbevoegdheden een feit. Dit wil zeggen dat Vlaanderen en Wallonië een eigen landbouwbeleid kunnen uitstippelen. De Vlaamse landbouwbevoegdheden zijn uitgebreid met: erkenning en toezicht op de controleorganisaties, de proeftuinen en onderzoekscentra CLO en CLE, beheer van de hectarepremies, ontwikkeling Europees en internationaal beleid/wetgeving. Om de bevoegdheden met betrekking tot biologische landbouw op elkaar af te stemmen, werd eind 2002 op ambtenarenniveau een projectgroep biologische landbouw opgericht.

Om inspraak te hebben in de Europese beleidsvorming, moet er een Belgisch standpunt zijn. Concreet houdt dit in dat de gewesten moeten samenwerken met het oog op de ontwikkeling van een éénduidig standpunt ten aanzien van Europese dossiers. Hiertoe is eind 2002 intergewestelijk overleg opgestart.

2. Actoren in het biologisch werkveld

2.1. Overkoepelende organisaties

BioForum nationaal is de overkoepelende organisatie voor de biologische sector in België. In Vlaanderen is BioForum Vlaanderen vzw operationeel. In Wallonië is dat Biowal vzw. Voor meer info zie: <http://www.bioforum.be>

IFOAM staat voor "International Federation of Organic Agriculture Movements". De IFOAM treedt sinds 1972 op als wereldwijde, internationale koepelorganisatie voor de biologische landbouw. IFOAM heeft ondermeer ook een Europese Afdeling: met name de IFOAM EU GROUP.

Voor meer info zie: <http://www.ifoam.org>

2.2. Op niveau van de producent

BELBIOR en UNAB zijn respectievelijk de Vlaamse en Waalse beroepsvereniging van de biologische boeren.

VAC (Vlaams Agrarisch Centrum), BB (Boerenbond) en ABS (Algemeen Boeren Syndicaat) zijn landbouworganisaties die onder hun leden ook een deel biologische boeren hebben.

Voor meer info zie: <http://www.vacvzw.be> en <http://www.boerenbond.be>

2.3. Op niveau van de consument

VELT vzw is de Vereniging voor Ecologische Leef- en Teeltwijze in Vlaanderen. Voor meer info: zie <http://www.velt.be>

NATURE ET PROGRES is de Waalse consumentenvereniging.

2.4. Op niveau van de verwerkende bedrijven en handelaars

PROBILA-UNITRAB is de nationale beroepsvereniging van de verwerkers en verdelers van producten van biologische landbouw.

Voor meer info zie: <http://www.probila.be>

NAREDI is de beroepsvereniging van de natuurvoedingswinkels, reform- en dieetwinkels.

Voor meer info: zie <http://www.naredi.be>

2.5. Op het gebied van labelling en promotie

Het gedeponeed collectief merk BIOGARANTIE® wordt beheerd door Biogarantie vzw waarvan BELBIOR, UNAB, PROBILA-UNITRAB, FEDIS en de Kamer van Kleinhandelaars van NAREDI de leden zijn.

Dit merk heeft tot doel de verbruiker toe te laten producten van de biologische landbouw gemakkelijk te herkennen.

Voor meer info zie: <http://www.biogarantie.be>

Het Vlaams Platform voor de Biologische Landbouw verenigt meer dan 170 organisaties, gemeenten en bedrijven en voert de campagne '10/10 voor de biologische landbouw'. Het Platform organiseert jaarlijks de Week van de Biologische Landbouw.

Voor meer info zie: <http://www.bio10op10.be>

De VLAM staat in voor de generieke promotie van het biologisch product in Vlaanderen. Daartoe is er een werkgroep opgericht die vertegenwoordigers uit de ganse sector omvat.

Voor meer info zie: <http://www.vlam.be>

2.6. Op het gebied van voorlichting/informatieverstrekking

De BLOTHEEK is hét kennis- en informatiecentrum voor de biologische landbouw en voeding in Vlaanderen. Voor meer info zie: <http://www.biotheek.be>

BLIVO vzw is een Vlaams expertisecentrum biologische landbouw. BLIVO is uitgever van 'BIOVISIE', kwartaalblad over de biologische landbouw in Vlaanderen.

Landwijzer is een Vlaamse vzw die als enige in Vlaanderen een volwaardige naschoolse beroepsopleiding biologische landbouw organiseert in nauwe samenwerking met ervaren bioboeren, buitenlandse gespecialiseerde bio-opleidingsinstituten en Vlaamse deskundigen. .
In Wallonië organiseert CRABE een opleiding biologische landbouw.

PCBT is het Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt gevestigd te Rumebeke/Kruishoutem.

Meer info zie: <http://www.pcbt.be>

CEB is de Waalse variant van het PCBT.

2.7. Op gebied van controle

INTEGRA bvba Afdeling BLIK en ECOCERT BELGIUM bvba zijn in België erkend als onafhankelijke controleorganisaties.

Meer info: zie <http://www.blik.be>, <http://www.ecocert.be>

2.8. Op gebied van onderzoek

Onderzoek wordt uitgevoerd bij het PCBT, landbouwscholen, onderzoeksinstituten, de proefcentra en andere actoren uit de biologische landbouw.

2.9. Vanuit de overheid

Binnen de overheid is de Projectgroep Biologische Landbouw verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering daarvan met betrekking tot de biologische landbouw. Deze projectgroep bestaat uit ingenieurs van de Cel Biologische Landbouw (ALT), BKL en BLP. Voor de concrete uitvoering staan deze administraties in, bijgestaan door andere overheidsdiensten en de sector.

3. Historiek van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw

Het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw werd in juni 2000 gelanceerd en goedgekeurd door Vlaams Minister van Leefmilieu en Landbouw, mevrouw Vera DUA.

Met dat actieplan wilde de Vlaamse overheid de biologische landbouw een flinke duw in de rug geven. De doelstelling is een groei van de biologische landbouw in Vlaanderen tot 10 % van het landbouwareaal tegen het jaar 2010. Hiervoor worden acties genomen op vlak van productie, afzet, promotie, begeleiding, voorlichting, onderwijs en vorming.

Sinds het lanceren van het Actieplan zijn de sector en de markt sterk geëvolueerd. De sterke groei van de biologische landbouw in de andere Europese lidstaten heeft er voor gezorgd dat de Vlaamse biotelers in een mindere concurrentiepositie gekomen zijn. Hogere distributiekosten en andere schaalnadelen liggen hieraan ten grondslag. Dit heeft als resultaat dat het Vlaamse bioproduct moeilijker zijn weg vindt naar de consument omdat de grootste distributiekanaalen moeilijker bereikbaar worden en ook omdat de productprijzen aan de landbouwer afgenomen zijn, in bepaalde sectoren (bv de serreteelt) tot op niveaus die de leefbaarheid van de bedrijven in het gedrang brengen.

Sinds 1997 ging de biolandbouw er elk jaar op vooruit. Vooral sinds de dioxinecrisis van 1999 zat de biolandbouw in de lift. De laatste jaren stagneert de groei. In 2002 is het aantal hectaren biologische landbouw in Vlaanderen voor het eerst gedaald en dit met 3,7 %. Als oorzaak kan de algemene economische recessie genoemd worden, maar de pijnpunten in de biosector zijn vooral de volgende:

- Er is een onvoldoende uitgebouwde afzetstructuur voor biologische producten;
- De biosector is kleinschalig;
- Er zijn een aantal operationele inefficiënties: dit zijn inefficiënties op niveau van het bedrijfsleven (zoals lagere productie, arbeidsintensief, versnipperd aanbod, specifieke eisen regelgeving, meerprijs grondstoffen);

- Er zijn onvolkomenheden in het functioneren van de markt wat leidt tot prijsinefficiënties (zoals te weinig markttransparantie, minder homogene loten, weinig aanbieders en weinig vragers, te weinig afstemming van vraag en aanbod, initiële transactiekosten);
- Er zijn te weinig professionele bedrijfsadviseurs of voorlichters in de biologische landbouw die potentiële omschakelaars kunnen begeleiden;
- Er zijn te weinig landbouwers die omschakelen naar biologische landbouw en dit omwille van tal van hoger genoemde factoren. Ook de algemene economische recessie zorgt voor onzekerheden bij de landbouwers waardoor minder landbouwers op dit moment denken aan concrete omschakelingsplannen.
- De communicatie over bio is vaak versnipperd en niet altijd éénduidig;
- Er gebeurt te weinig onderzoek in biologische landbouw waardoor er te weinig innovierend kan opgetreden worden.

Om de biosector verder uit te bouwen en om verder te werken aan oplossingen voor hoger genoemde knelpunten, werd het actieplan geactualiseerd in overleg met de sector. Het voorliggend document is daar het resultaat van.

De lijn die uitgezet werd met het Vlaams actieplan voor de biologische landbouw wordt verder gevolgd, maar is inhoudelijk bijgestuurd. Voor deze bijsturing zijn de prioriteiten verschoven naar de marktontwikkeling: het verder structureren van de markt, communicatie en promotie en waar mogelijk het verlagen van de productiekosten. Andere belangrijke aspecten blijven: het stimuleren van de omschakeling en het bewaken van de kwaliteit.

Tot voor oktober 2002 coördineerde en voerde de Cel Biologische Landbouw van de ALT dit Vlaams actieplan uit. Sinds eind 2002 is de projectgroep biologische landbouw verantwoordelijk om alle bio-activiteiten op elkaar af te stemmen, uit te voeren, te evalueren en bij te sturen.

4. Evolutie van de sector biologische landbouw

4.1. Mondiaal

Wereldwijd werd 22 miljoen hectare biologisch bewerkt in 2002. Koplopers in absolute areaalcijfers zijn Australië (10,5 miljoen ha), Argentinië (3,2 miljoen ha), Italië (meer dan 1,2 miljoen ha). In termen van relatief aandeel bio-areaal ten opzichte van het totaal landbouwareaal staan de Scandinavische landen en Oostenrijk bovenaan in de lijst (Biofach Newsletter 3.3.2003) (zie ook tabel 1).

4.2. Europa

In 2001 groeide het EU-areaal biologische landbouw aan met 16,6% tot 4,43 miljoen hectare. Dit is 3,34 % van het volledige landbouwareaal.

Koplopers blijven Oostenrijk, Italië, Finland, Denemarken en Zweden. Over gans Europa wordt momenteel 5 miljoen hectare biologisch uitgebaat, dit is evenveel als 8 keer het volledig landbouwareaal in Vlaanderen!

Gemiddeld nam het biologisch areaal het voorbije decennium jaarlijks met 26,4% toe in de EU. De sterkste groeiers waren de 4 zuidelijkste staten. Opmerkelijk is dat het ook net deze landen zijn waar de consumptie van biologische producten het traagst evolueert.

Tabel 1: Biologische landbouw in Europa op 1/1/2002

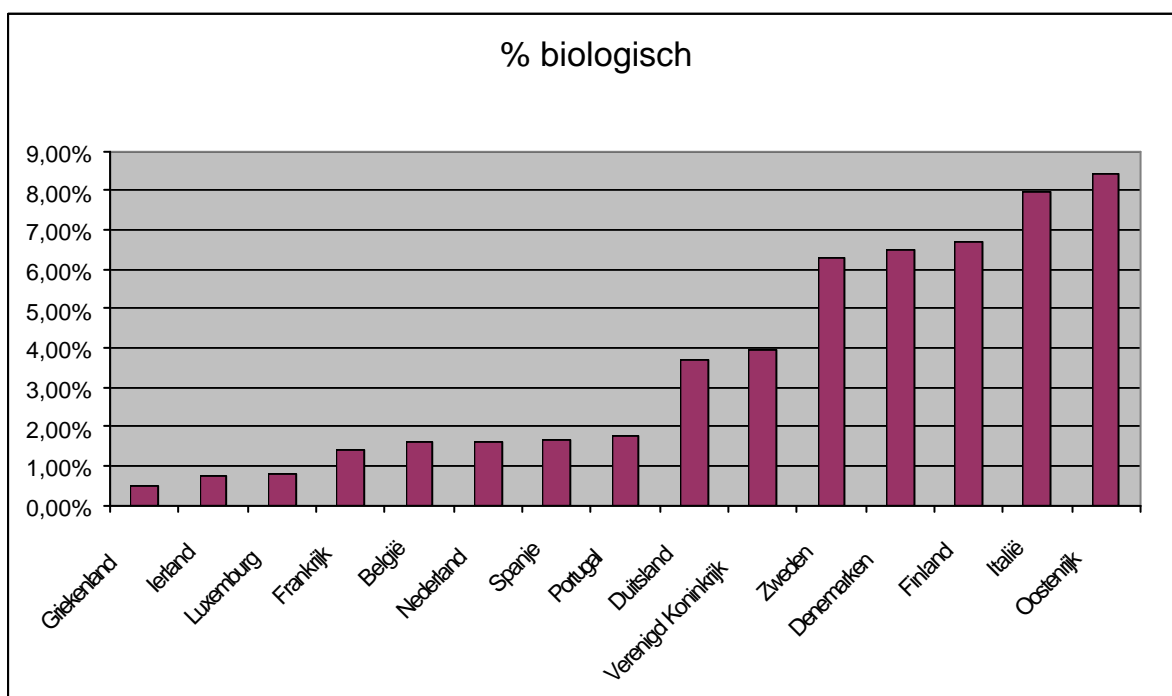
	2002 (in hectares)	% biologisch	Groei in vergelijking met 2001	Jaarlijkse groei in de periode 1992-2002
België	22410	1,61%	10,60%	32,00%
Denemarken	174600	6,51%	5,70%	25,50%
Duitsland	632165	3,69%	15,80%	14,80%
Finland	147943	6,72%	0,40%	27,30%
Frankrijk	420000	1,40%	13,50%	17,90%
Griekenland	25000	0,49%	0,80%	62,10%
Ierland	32355	0,73%	0,00%	23,80%
Italië	1230000	7,94%	18,20%	53,60%
Luxemburg	1000	0,79%	-2,90%	4,70%
Nederland	32000	1,63%	15,00%	13,20%
Oostenrijk	285500	8,42%	5,00%	26,30%
Portugal	70000	1,78%	40,00%	42,70%
Spanje	485079	1,66%	27,30%	60,70%
Verenigd Koninkrijk	679631	3,96%	28,90%	34,90%
Zweden	193611	6,30%	12,80%	19,70%
EU 15	4431294	3,34%	16,60%	26,40%
Toekomstige EU-lidstaten	384800	0,38%	2,00%	25,60%
EFTA	124616	2,85%	12,50%	22,40%
EU 28 + EFTA	4940710	2,10%	15,30%	26,20%

Bron: BLIVO

Opmerkingen bij de tabel:

- Voor Ierland en de toekomstige EU-lidstaten zijn niet alle data beschikbaar voor 2001.
- Toekomstige EU-lidstaten: Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië, Tsjechië en Turkije.
- EFTA (European Free Trade Association): IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland.

Grafiek 1: Aandeel (in %) biologisch areaal in de EU lidstaten op 1/1/2002

4.3. België – Vlaanderen – Wallonië

4.3.1. Areaal en aantal bedrijven

In 2002 werd in België 24.874 ha landbouwgrond biologisch uitgebaat. Dit betekent 1,78% van het totale landbouwareaal. In 1987 was er nog maar 1000 ha bio-areaal (zie tabel 2). In 2002 was de groei van het bio-areaal in België 11 % t.o.v. 2001. De groei in 2002 is hierdoor gehalveerd in vergelijking met de groei in 2001.

In Vlaanderen was er in 2002 3.879 ha biologisch areaal, wat 0,60% uitmaakt van het totaal landbouwareaal in Vlaanderen. In 1987 was dit nog maar 417 ha (zie tabel 2). Het Vlaams bio-areaal in 2002 bestaat voor het grootste deel uit akkerbouw en grasland met 3376 ha. De groenteteelt en fruitteelt beslaan respectievelijk 318 en 185 ha. T.o.v. 2001 is het Vlaams bio-areaal afgenomen met 3,7 %. Hier is een duidelijke bijdrage van de fruitteelt en de groentebedrijven onder glas of tunnel. In de fruitsector is de oppervlakte hoogstamfruit met ruim 37% en laagstam met 5% gedaald. De beschutte teelten hebben in Vlaanderen met één derde ingeboet. Daarnaast is het aantal hectare in natuurgebieden met 11% afgenomen. Het aantal biologische bedrijven in Vlaanderen is gedaald van 253 in 2001 naar 251 in 2002.

De overige 20.995 ha biologisch areaal liggen in Wallonië wat 2,78% is van het totale Waalse landbouwareaal. Voor Wallonië betekent dit voor 2002 een groei van 14,2% t.o.v. 2001. Ook daar nemen de akkerbouw en grasland het grootste deel van het bio-areaal voor hun rekening (20758 ha). De groenteteelt en fruitteelt beslaan respectievelijk 125 en 112 ha.

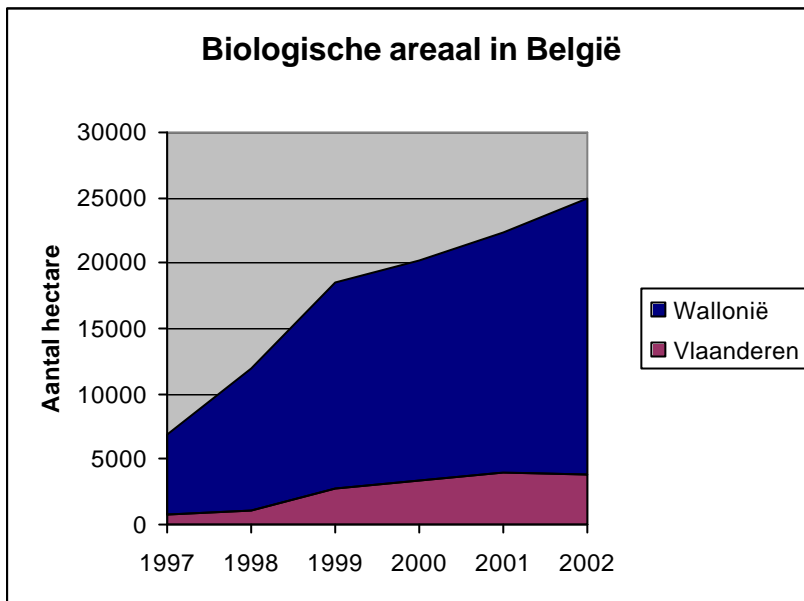
Tabel 2: Bioareaal 2002, aantal bedrijven en gemiddelde bedrijfsgrootte in België

Biologische bedrijven in België (in omschakeling meegerekend)

	1987	1991	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	% groei	% groei/jaar
België													
Aantal bedrijven	109	135	168	186	228	291	403	586	666	694	710	2,3	6,6
Aantal ha akkerbouw en grasland			2339	3022	3830	6373	11347	17895	19628	21648	24134	11,5	10,5
Aantal ha groenteteelt			202	207	229	236	287	365	383	435	443	1,9	6,7
Aantal ha fruitteelt			142	155	202	209	237	255	254	328	297	-9,4	5,2
Totaal aantal ha	1000	1300	2683	3384	4261	6818	11871	18515	20265	22410	24874	11,0	10,3
Gemiddelde bedrijfsgrootte	9,17	9,63	15,97	18,19	18,69	23,43	29,46	31,6	30,43	32,29	35,03	8,5	8,5
Vlaanderen													
Aantal bedrijven	66	85	95	93	102	107	128	172	231	253	251	-0,8	13,4
Aantal ha akkerbouw en grasland		296	353	443	452	474	713	2238	2904	3470	3376	-2,7	14,7
Aantal ha groenteteelt		117	161	168	179	184	232	290	304	322	318	-1,1	3,1
Aantal ha fruitteelt		80	126	128	160	162	181	195	185	235	185	-21,3	-1,7
Totaal aantal ha	417	493	640	739	791	820	1126	2723	3393	4026	3879	-3,7	12,5
Gemiddelde bedrijfsgrootte	6,32	5,8	6,74	7,95	7,75	7,66	8,8	15,83	14,69	15,91	15,45	-2,9	-0,8
Wallonië													
Aantal bedrijven	37	50	73	93	126	184	275	414	435	441	459	4,1	3,5
Aantal ha akk en grasland	546		1986	2579	3378	5899	10634	15657	16724	18178	20758	14,2	9,9
Aantal ha groenteteelt	26		41	39	50	52	55	75	79	113	125	10,6	18,6
Aantal ha fruitteelt	12		16	27	42	47	56	60	69	93	112	20,8	23,1
Totaal aantal ha	583	807	2043	2645	3470	5998	10745	15792	16872	18384	20995	14,2	10,0
Gemiddelde bedrijfsgrootte	15,77	16,14	27,99	28,44	27,54	32,6	39,07	38,14	38,79	41,69	45,74	9,7	6,2

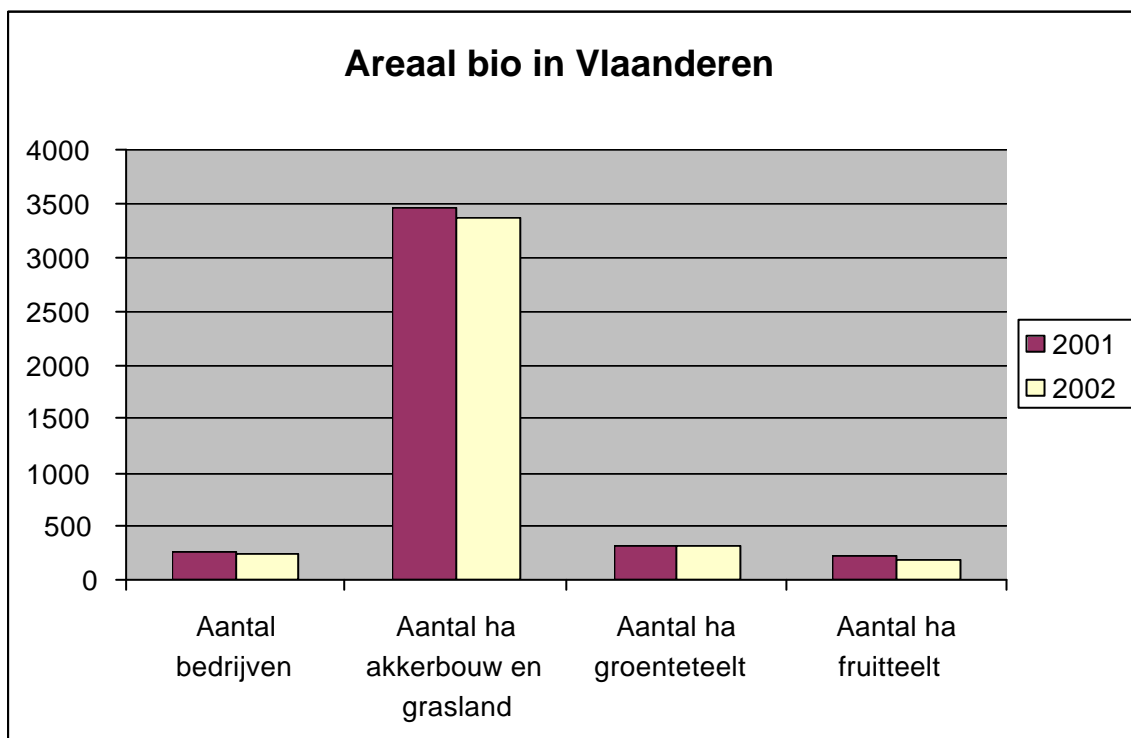
Bron: Biovisie in samenwerking met Biotheek

Grafiek 2: Totaal bio areaal in België

Bron: Biovisie maart 2003

Grafiek 3: Bio- areaal akkerbouw en grasland, fruitteelt, groenteteelt in Vlaanderen

Bron: Biovisie maart 2003

4.3.2. Aantal verwerkende / importerende bedrijven / verkooppunten

Op 1 juli 2002 waren in totaal 857 verwerkende en/of importerende bedrijven onder controle voor de biologische productie. Dit is een zeer sterke stijging vergeleken met eind 2001, toen waren er dit 617. Deze sterke toename (+39%!) is hoofdzakelijk te danken aan het Bio-panda-brood (+ 200 bakkers). Los hiervan zijn er dus 40 bedrijven bijgekomen, of een stijging van 6.5% in een half jaar.

Tabel 3: Aantallen gecontroleerde verwerkers/importeurs en verkooppunten op 1/7/2002

	Verwerkers en importeurs	Verkooppunten
Vlaanderen	574	60
Antwerpen	161	18
Limburg	58	5
Oost-Vlaanderen	161	15
Vlaams Brabant	69	11
West-Vlaanderen	125	11
Wallonië	232	14
Brussel	51	11
België	857	85

Bron: Biovisie

Tabel 4: Aandeel (in %) van de verschillende bedrijfsactiviteiten onder de groep verwerking

Groep Verwerking (=incl. Handel/Importeurs)	%
Bedrijfsactiviteit per 01/07/2002	
Productie en verwerking van vlees en vleesproducten	4,88%
Verwerking en conservering van groenten en fruit	10,94%
Groenten en fruit	8,48%
Aardappelen	1,12%
Groente- en fruitsappen	1,34%
Vervaardiging van plantaardige en dierlijke oliën en vetten	0,89%
Zuivelnijverheid & eieren	8,04%
Zuivelfabrieken en kaasmakerijen	6,25%
Eiprodukten	1,79%
Maalderijen en vervaardiging van zetmeel, zetmeelproducten	4,91%
Vervaardiging van andere voedingsmiddelen	73,66%
Brood en vers banketbakkerswerk	44,64%
Artisanale brood- en banketbakkerijen	3,79%
Beschuit en koekjes	3,57%
Chocolade, suiker en suikerwerk	3,12%
Koffie en thee	2,46%
Specerijen, sausen en kruiden	1,79%
Vegetarische producten	4,69%
Andere voedingsmiddelen	8,93%
Vervaardiging van alcoholische dranken	1,56%

Bron: Biovisie

Twee derde van deze bedrijven liggen in Vlaanderen. Het is niet gekend hoeveel hiervan exclusief biologisch werken (heel wat bedrijven verwerken zowel biologische als gangbare producten – strikt controleerbaar gescheiden natuurlijk).

Halfweg 2002 waren er ook 85 verkooppunten onder controle in België, waarvan 70% in Vlaanderen. Omdat verkooppunten op dit ogenblik niet verplicht onder controle staan geeft dit aantal een compleet vertekend beeld. Het aantal verkooppunten waar in Vlaanderen en Brussel biologische producten te krijgen zouden zijn, wordt op meer dan 500 geschat.

De aangehaalde 85 verkooppunten onder controle zijn dan ook winkels die vrijwillig onder Biogarantiecontrole staan.

Daarnaast zijn er 115 biologische boeren die aan thuisverkoop doen.

4.3.3. Aantal dieren onder controle

In 2001 nam het aantal biologische dieren in Vlaanderen toe met 30.000 stuks naar 117.308. Omgerekend naar GVE wordt een daling van 4992 naar 4553 GVE (8,8%) geconstateerd. Bij de schapen (17%), legkippen (3,1%) en vooral vleeskippen (151%) was in 2001 een toename te zien. De rundveesector bleef status quo. De varkens (één bedrijf dat 75% van de bio-varkens hield, is gestopt in 2001) en geiten (hoofdzakelijk door het ontruimen van 't Reigershof (een bedrijf) wegens MKZ crisis) namen af.

Hiervoor worden 3 belangrijke redenen vermeld:

- Er is de (nog steeds) ondermaatse structurering van de markt in dierlijke producten.
- Er is het zeer intensieve karakter van de Vlaamse veehouderij.
- Sinds de invoering van het nutriëntenhalte vrezende veehouders een waardevermindering van het bedrijf: ofwel door verlies aan nutriëntenhalte (wanneer er langere tijd minder dieren aangehouden worden, omdat ze biologisch meer ruimte moeten krijgen). ofwel doordat het melkquotum niet meer ingevuld worden (want er kunnen bij de omschakeling geen extra dieren ingezet worden om een eventuele productiedaling te compenseren en toch het quotum vol te melken)

In Wallonië verdrievoudigde het aantal biologische dieren tot 270.854 tegen eind 2001. In GVE betekende dit een groei van 20.705 naar 32.702 in het laatste jaar: + 58%! Enkele opvallende gegevens:

- Melkkoeien: de schijnbare status quo verbergt een dynamiek van omschakelaars en uitreders (meestal gestart in de periode dat er reeds hectaresteen was maar nog geen wetgeving biologische dierlijke productie).
- Sterke groei van het runderaantal voor vleesproductie.
- Zeer sterke groei van de vleeskippensector.

De biologische mestproductie lag in 2001 in Vlaanderen op 96,12 kg N/ha (1,13 GVE/ha). In Wallonië was dit 151,20 kg N/ha (1,78 GVE/ha) en voor gans België bedroeg dit 141,31 kg N/ha (1,66 GVE/ha). Deze waarden liggen dus allemaal onder de 170 kg N/ha zodat de norm voor dierlijke mest toegelaten in de biologische productiemethode en in de Europese Nitraatrichtlijn ruimschoots gehaald werd. Eind 2002 is er een toename in de pluimveesector, met name in de vleespluimveesector. De geitensector neemt ook lichtjes toe. De overige sectoren vertonen een lichte daling of blijven status quo.

4.3.4. Marktsituatie

Volgens het International Trade Centre (ITC) wordt de omzet in biologische producten op wereldniveau voor 2003 geschat op 24,6 à 26,7 miljard euro. Er wordt verwacht dat het bio-aandeel in de totale voedingsmarkt zal stijgen van 1-3 % naar 5-10 % in Europa en de VS de komende jaren. De voorspelde jaarlijkse groei daalt ietwat tov vorig jaar en wordt in de meeste landen geschat op 10-15 %.

De markt voor biologische producten in België is klein en weinig transparant. Vraag en aanbod zijn niet voldoende op elkaar afgestemd. De vraag naar biologische producten is momenteel (nog steeds) groter dan het aanbod. Biologische boeren bundelen nog veel te weinig het aanbod, waardoor ze naar de grote ketens niet in voldoende hoeveelheden en niet continu kunnen leveren. Het gevolg is dat er een belangrijke import is van biologische producten uit het buitenland, landen die vaak reeds langer de biologische productiemethode hebben ondersteund.

Tabel 5: Aantal dieren onder controle in België, Vlaanderen en Wallonië

	België				Vlaanderen		Wallonië	
	31-12-99	31-12-00	31-12-01	% van de totale veestapel	31-12-01	% van de totale veestapel	31-12-01	% van de totale veestapel
Runderen								
Melkkoeien	6713	7451	7285	1,09%	1408	0,41%	5877	2,09%
zoogkoeien	6964	7034	7262	1,33%	247	0,12%	7015	2,05%
Andere	5031	10012	29930	1,71%	1764	0,17%	28166	3,33%
Varkens								
Zeugen	132	674	384	0,06%	234	0,038%	150	0,55%
Mestvarkens	1906	9702	6131	0,09%	1585	0,025%	4546	1,52%
Andere	5	23	8	0,01%	8	0,004%	0	0,00%
Schape								
Geiten	2919	7530	8116	5,06%	3117	3,04%	4999	8,69%
Paarden	669	1552	1323	8,14%	1041	12,13%	282	3,68%
Hertachtigen	29	72	191	0,60%	23	0,11%	168	1,61%
Konijnen	98	262	189	-	84	-	105	-
		29	10	-	10	-	0	-
Pluimvee								
Legkippen	21463	69327	68582	0,55%	57264	0,47%	11318	1,33%
Vleeskippen	12422	49937	258395	1,05%	50185	0,21%	208210	7,27%
Kalkoenen	6713	150	356	-	338	-	18	-
Struisvogels	34	145	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
TOTAAL	65099	163900	388162		117308	0,26%	270854	4,84%
Areaal	18515	20265	22410		4026	0,63%	18384	2,43%

Het consumentenverbruik van biologische producten bedroeg in België in het jaar 2000 1,1 % van de totale voedingsconsumptie (zie tabel 6). Het totale bio consumentenverbruik wordt momenteel geschat op 200 miljoen euro.

In België kochten in de periode juli 2001 - juni 2002 71,5 % van de consumenten minstens 1 keer een biologisch vers product.

Het marktaandeel van de biologische verse producten binnen totaal Fresh Food voor België is 2,1 % (Bio-pilootproject, GFK consumerscan MAT 2002)

De biomarkten blijven licht groeien, maar bio-brood en bio-groenten gaan achteruit (Bio-pilootproject, GFK consumerscan MAT 2002).

De afzetstructuur voor biologische producten is nog onvoldoende uitgebouwd, wat een drempel vormt voor potentiële omschakelaars. Momenteel wordt gewerkt aan de uitbouw van afzetkanalen via ketenmanagement en stimulering van korte keten initiatieven.

Momenteel wordt 41 % van de biologische producten geleverd aan de grootwarenhuizen. De grootwarenhuizen zien hun marktaandeel groeien tot 54 % (Bio-pilootproject, GFK consumerscan MAT 2002). Iets meer dan een derde gaat naar de natuurvoedingswinkels. Thuisverkoop en markten zijn goed voor 20 % van de afzet. (zie tabel 7) De groeiverwachtingen, die tot voor kort 30-35% jaarlijkse groei vooropstelden, zijn eind 2001 sterk bijgesteld naar 10 à 15%: 14-18% bij de grootdistributie en 7-9% in de andere kanalen.

Tabel 6: Consumptie van bioproducten in omzet % van de totale consumptie (2000) in België en de buurlanden Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk

	Granen	Aardappel	Groenten	Fruit	Zuivel	Rundsvlees	Varkensvlees	Eieren	Totaal
BE	1,5	2,7	1,1	0,8	1,6	0,8	0,1	0,6	1,1
DU	4,7	3,5	3,6	1,8	1,3	3,1	0,6	1,9	2,3
FR	1,7	1,9	-	-	0,9	0,4	0,1	2,2	0,9
NL	1,2	6	3,4	0,5	1,6	0,8	0,5	2,5	1,9
UK	1,6	0,7	4,4	1,9	1,1	0,4	0,2	2,5	1,3

Bron: BIOVISIE maart 2003

Tabel 7: Procentuele verdeling over de verschillende afzetkanalen (2000) in België en de buurlanden Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk

	Grootwaren- huizen	Bakkers en slagers	Natuurvoe- dingswinkels	Thuisverkoop en markten	Restaurants en catering	Andere
BE	41	-	37	20	-	2
DU	33	7	38	17	1	4
FR	42	5	28	23	2	-
NL	41	5	44	10	-	-
UK	79	-	11	9	1	-

Bron: BIOVISIE maart 2003

Omzetcijfers van de sector blijken momenteel nog moeilijk verzamelaar (dit is een voorbeeld van weinig transparantie in de markt), dus wordt een voorzichtige schatting gemaakt op basis van een extrapolatie van cijfers en prognoses van Probila. De omzetverdeling van de verwerkende bedrijven is ongeveer als volgt: 91% < 1.25 miljoen euro; 3% tussen 1.25 en 2.5 miljoen euro en 6% > 2.5 miljoen euro. Gezamenlijk geeft dit een totale omzet van de verwerkende bedrijven voor 2001 van ongeveer 515 miljoen euro. Dit is 2.2% van de totale Belgische voedingsindustrie. Het aantal arbeidsplaatsen wordt geschat op 2500 à 3000.

HOOFDSTUK 3: CONCRETE ACTIES

Actie 1: VLIF-investeringssteun voor de biologische productiemethode verder differentiëren

Doelstellingen:

Land- of tuinbouwers die steun willen krijgen bij hun vestiging of bij investeringen kunnen hiervoor, als ze aan een aantal voorwaarden voldoen, terecht bij het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds. Aanvankelijk waren de voorwaarden en mogelijkheden om subsidie van het VLIF te krijgen identiek voor biologische en gangbare land- en tuinbouwers. Gaandeweg werden een aantal specifieke investeringen voor biologische landbouwers naar een hoger subsidiëringniveau gebracht.

Landbouwactiviteiten worden echter niet uitsluitend ontplooid door gezinsbedrijven. In sommige gevallen zijn vzw's de motor van het landbouwbedrijf. Zorgboerderijen zijn een voorbeeld van diversificatie in de landbouw die vaak door hun statuut van vzw niet meer in aanmerking komen voor VLIF-steun, hoewel ze evengoed duurzame, economisch stabiele landbouwactiviteiten kunnen ontwikkelen. Dikwijls zijn het ook juist die vzw's die op hun zoektocht naar alternatieven uitkomen bij de biologische landbouw en dan niet kunnen genieten van dezelfde steun als landbouwers.

Andere VLIF-maatregelen zoals een startpremie voor samenwerkingsverbanden zouden de biologische productiemethode ten goede komen als ze op korte termijn operationeel kunnen worden. Het gaat hierbij om gestructureerde samenwerkingsverbanden voor bijvoorbeeld het gemeenschappelijk gebruik van machines of de afzet van landbouwproducten.

Het doel van deze actie is ervoor te zorgen dat de positieve discriminatie van investeringen in de biologische landbouw wordt verdergezet, dat vzw's onder strikte voorwaarden in aanmerking komen voor dezelfde subsidies als landbouwers en dat samenwerkingsverbanden in een opstartfase ondersteund worden.

Stand van zaken:

Drie soorten investeringen in de biologische landbouw vallen sinds 2001 in de hoogste subsidieklasse van 40%:

- bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die voldoen aan de normen voor het houden van biologische varkens zoals beschreven in het lastenboek voor de biologische productie;
- bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die voldoen aan de normen voor het houden van biologische leghennen zoals beschreven in het lastenboek voor de biologische productie;
- aanleg van hoogstamboomgaarden in de bioteelt.

Sinds maart 2002 zijn er extra mogelijkheden voor landbouwers die de biologische productiemethode toepassen. In de groep van 40% steun werden volgende investeringen opgenomen: bouwen, verbouwen en uitrusten van bedrijfsgebouwen die voldoen aan de normen van de biologische veehouderij zoals beschreven in de lastenboeken van de dierlijke biologische productie.

Andere investeringen die in de hoogste subsidieklasse vallen komen biologische landbouwers in grote mate ten goede, bijvoorbeeld: mechanische of thermische onkruidbestrijding of loofdoding (schoffelmachine, spitfrees, vingeregge, loofklapper, onkruid- of loofbrander). Ook van de steun voor bij verwerking en commercialisatie van hoeveproducten kunnen biologische landbouwers vaak gebruik maken.

Aan de ondersteuning van samenwerkingsverbanden van land- of tuinbouwers die samenwerken rond een bepaalde doelstelling wordt eveneens gewerkt door de Afdeling Land- en Tuinbouwondersteuningsbeleid. De ontwerpbesluiten hiertoe werden op 28 maart 2003 principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Thans loopt de procedure bij de EU en andere adviesverlenende instanties.

Actie:

- a) Investeringssteun voor biologische landbouwers: de indeling van investeringen in subsidieklassen moet permanent afgestemd zijn op de reële noden van biologische landbouwers. Voortdurende aandacht, onder de vorm van een continue opvolging in nauwe samenspraak met de sector, voor investeringen die specifiek zijn voor biologische landbouwers en de interpretatie van deze maatregelen is daarom een eerste actie.

- b) Nu het onderzoek naar de voorwaarden voor de ondersteuning van vzw's is voltooid, heeft het VLIF de nodige voorstellen voor wetgeving uitgewerkt voor de Vlaamse regering.
- c) Ondersteuning van samenwerkingsverbanden: volgens de gehanteerde plannen zouden groepen startsteun kunnen krijgen wanneer zij zich gezamenlijk toeleggen op volgende activiteiten:
- de invoering van alternatieve landbouwproductiemethoden (biologische of extensieve landbouw);
 - een rationeler gemeenschappelijk gebruik van landbouwproductiemiddelen;
 - de gemeenschappelijke afzet van land- en tuinbouwproducten (kleinschalige alternatieve afzet);
 - de toepassing van nieuwe technologieën en van methoden voor de bescherming en de verbetering van het leefmilieu en voor de instandhouding van het landschap;
 - de gezamenlijke landbouwexploitatie;
 - de bedrijfsverzorging.

De ondersteuning van samenwerkingsverbanden moet nog worden goedgekeurd door Europa. De Afdeling Land- en Tuinbouwondersteuningsbeleid maakt hier prioritair werk van in 2003.

Verantwoordelijke:

Afdeling Land- en Tuinbouwondersteuningsbeleid van ALT.

Betrokkenen:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Actie 2: Bedrijfsomschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding subsidiëren en omkadering verbeteren

Doelstellingen:

De omschakeling naar de biologische productiemethode gaat gepaard met een aantal wijzigingen op bedrijfsniveau en vraagt van de landbouwer inspanningen en capaciteiten op organisatorisch- en kennisvlak. Een op maat van het bedrijf gemaakt omschakelingsplan waarin ook arbeid en economische consequenties zijn opgenomen moet kandidaat omschakelaars een realistisch beeld geven van de mogelijkheden van biologische landbouw voor hun bedrijf. Een plan op maat van een land- of tuinbouwbedrijf moet bij latere omschakeling een houvast zijn voor de landbouwer. Alle landbouwers moeten de kans krijgen om één keer tegen verlaagde kostprijs een omschakelingsplan te laten opmaken.

Tijdens en vlak na de omschakeling hebben de meeste landbouwers behoefte aan deskundige begeleiding. Deze begeleiding moet kunnen worden verzorgd door ervaren gespecialiseerde adviseurs. Een tekort aan bekwame adviseurs wordt ervaren.

Het doel van deze actie is om (het kader voor) bedrijfsomschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding beter af te stemmen op de behoeften van de sector.

Stand van zaken:

In 2001 werd de subsidiëring van omschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding wettelijk geregeld met het *Besluit van de Vlaamse regering van 20 april 2001 houdende de erkenning en subsidiëring van centra voor bedrijfsbegeleiding in de biologische landbouwen* het *Ministerieel besluit van 20 april 2001 betreffende de voorwaarden tot het subsidiëren van bedrijfsontwikkelingsplannen en bedrijfsbegeleidingen in de biologische landbouw*.

Drie centra zijn erkend voor bedrijfsbegeleiding in de biologische landbouw: BB-Consult, Belbior en VAC. Voor het PCG (Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen) is de erkenningsaanvraag in behandeling. De subsidie bedraagt 496 euro per jaar voor bedrijfsbegeleiding (maximaal vijf jaar) en 868 euro voor een omschakelingsplan (eenmalig). Tot op heden werd relatief weinig gebruik gemaakt van de maatregel. In 2001 dienden 9 landbouwers een aanvraag in voor begeleiding en 11 voor een omschakelingsplan, in 2002 waren het er 31 voor begeleiding en 22 voor een omschakelingsplan.

Er werden 17 model-bedrijfsontwikkelingsplannen gemaakt door adviseurs van gespecialiseerde centra- of vormingsdiensten. De bedoeling van deze plannen is om een kwaliteitsstandaard te hebben om de gesubsidieerde plannen aan te toetsen. Via de website van de ALT kan een breed publiek ze raadplegen.

Omdat de modelomschakelingsplannen ietwat technische documenten zijn, werden voor de landbouwers vereenvoudigde thematische brochures over omschakeling gemaakt. De inhoud en vorm van deze brochures zijn toegankelijker dan de modelomschakelingsplannen.

Volgende vereenvoudigde brochures over omschakeling werden afgewerkt: melkvee, vleesvee, fijne groenten en akkerbouw- en vollegrondsgroenten, varkenshouderij, kippenhouderij, glasteelt en fruitteelt.

Actie:

- a) Evaluatie en eventuele bijsturing van de subsidiemaatregel: omdat de subsidieregeling minder succes kent dan verwacht zal VOLT (De Vlaamse Onderzoekseenheid voor Land- en Tuinbouweconomie) in 2003 een evaluatie uitvoeren. Vertrekkende van de bevindingen en aanbevelingen van VOLT en in overleg met de erkende centra zal de maatregel aangepast worden.
- b) Opleiding van adviseurs ondersteunen: om in de toekomst te kunnen beschikken over een pool van adviseurs, wordt in 2003 een gespecialiseerde opleiding ingericht. Deze adviseurs kunnen later bij de erkende centra ingeschakeld worden en kunnen ook pro-actief optreden bij het meer bekend maken van de subsidiemaatregel. Indien nodig kan de opleiding herhaald worden.
- c) Maatregel beter bekend maken: gekoppeld aan het communicatieplan voor de nieuwe hectaresteen, zal opnieuw aandacht besteed worden aan de bekendmaking van de maatregel. Ook zal meer aandacht gaan naar het verspreidingsplan van de voorbeeld-omschakelingsplannen en de corresponderende vereenvoudigde brochures.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

BLIVO, PCBT, erkende centra voor bedrijfsbegeleiding, VOLT.

Actie 3: Praktijkvoorbeelden ondersteunen

Doelstellingen:

Niets werkt zo overtuigend als een praktijkvoorbeeld. Het is daarom essentieel dat theoretische uiteenzettingen, rapporten en brochures worden aangevuld met initiatieven die een hoog demonstratief karakter hebben.

Het doel van deze actie is om een evenwichtig aanbod van dergelijke initiatieven te verzorgen die relevant zijn voor biologische landbouwers, waarbij de verschillende sectoren aan bod komen en die verspreid over het Vlaamse Gewest liggen.

Stand van zaken:

De meest in het oog springende praktijkvoorbeelden die de voorbije jaren ondersteund werden zijn voorbeeldbedrijven en demonstratieprojecten.

Voorbeeldbedrijven hebben als doel om landbouwpraktijken en -technieken, die duidelijk bijdragen tot een meer duurzame land- en tuinbouw, op bedrijfsniveau te tonen, waardoor deze gemakkelijker ingang kunnen vinden op andere bedrijven. De doorstroming van informatie van boer tot boer vormt een essentieel en uniek onderdeel van kennisverspreiding in de biologische landbouw. In 2002 waren er 7 biologische voorbeeldbedrijven. Bij de selectie van de voorbeeldbedrijven biologische landbouw werd gestreefd naar een evenwichtige verdeling over verschillende landbouwactiviteiten en een geografische spreiding.

De voorbeeldbedrijven kwamen in 2002 maar matig uit de verf, vooral door een gebrek aan begeleiding van de bedrijven. Begin 2003 oordeelde de ALT na evaluatie dat een werking met voorbeeldbedrijven in de toekomst zal gekoppeld worden aan de demonstratieprojecten.

Binnen het algemene kader van de demonstratieprojecten voor duurzame landbouw werden in de periode 2000-2001 zeven specifieke projecten voor biologische landbouw geselecteerd. In de daaropvolgende periode (2001-2003) waren het er vier, in de periode 2002-2004 vijf. Daarnaast werden projecten geselecteerd om kennis uit de biologische landbouw open te stellen voor gangbare landbouwers.

Actie:

Binnen de oproepen voor demonstratieprojecten duurzame landbouw wordt specifieke ruimte voorzien voor biologische landbouw.

- a) Selectie van projecten die demonstratie van teelttechnieken uit de biologische landbouwmethode beogen met vooral gangbare landbouwers als doelpubliek. Thema's die aan bod kunnen komen zijn: mechanische onkruidbestrijding, biologische gewasbescherming...
- b) Selectie van projecten die teelttechnieken die toegepast worden binnen de biologische productiemethode demonstreren. De biotelers zijn de belangrijkste doelgroep. Thema's die aan bod kunnen komen zijn: rantsoensamenstelling zonder synthetische aminozuren of vitaminen, bemesting afstemmen op 170 kg N/ha met organische mest,... Bij de selectiecriteria moet bijzondere aandacht gaan naar:
 - de relevantie voor de landbouwers;
 - de kwaliteit van achterliggend onderzoek in binnen- of buitenland;
 - het inschakelen van praktijkbedrijven in het voorlichtingsproces.
- c) Binnen de oproep voor de demonstratieprojecten wordt het, naar model van het initiatief van de provincie Vlaams-Brabant, mogelijk gemaakt om voorstellen voor voorbeeldbedrijven in te dienen: projectmatig zal dus een bio-bedrijf kunnen voorgesteld worden met een daaraan gekoppeld een volledig programma van voorlichting, demonstratie en communicatie.

Verantwoordelijke:

Afdeling Land- en Tuinbouwvorming van ALT.

Betrokkenen:

Dienst ontwikkeling van BKL (Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie).

Actie 4: Ondersteunen van de controlekosten en ontwikkeling van het controlesysteem

Doelstellingen:

Een controlesysteem hoort onlosmakelijk bij de biologische productiemethode. De controle vormt de garantie voor de consument dat de biologische regelgeving doorheen de volledige productieketen gerespecteerd werd. Het is dus essentieel om het vertrouwen van de consument in een degelijk en transparant controlesysteem te winnen en te behouden. Een permanente evaluatie en bijsturing van het controlesysteem moeten hier borg voor staan. Momenteel is het vertrouwen van de consument in de term 'biologisch' niet in verhouding met de inspanningen die gedaan worden om deze te bewaken.

Controle wordt, zeker door marktdeelnemers met een sterk gediversifieerde productie, als duur ervaren. Grotere marktdeelnemers willen dan weer dat de kwaliteit van het controlesysteem verbetert.

Het doel van deze actie is de controlekost meer af te stemmen op de draagkracht van de marktdeelnemers en de kwaliteit van het controlesysteem te garanderen en te verbeteren.

Stand van zaken:

Tot oktober 2002 was de federale overheid bevoegd voor controle en controlekosten. Er werden geen initiatieven genomen om de controlekosten te verlagen. In juni 2002 werden in de ontwerp teksten voor de Vlaamse hectaresteen biologische landbouw de eerste berekeningen gemaakt om een gedeeltelijke terugbetaling van de controlekosten van de landbouwers op te nemen in de subsidie.

De federale overheid nam wel initiatieven om de kwaliteit van het controlesysteem te verbeteren. Zo organiseerde zij overleg met de twee erkende controleorganisaties opdat deze een identieke interpretatie van de wetgeving zouden hanteren.

In 2002 startte het project "Optimaliseren sluitend controlesysteem voor de biologische productie". De doelstellingen ervan zijn: de verbetering van de analysetechniek, kritische punten qua veiligheid en kwaliteitsgarantie op te sporen in het controlesysteem en aanbevelingen te formuleren ter verbetering van het systeem en de communicatie over het controlesysteem te verbeteren. Het project moet voltooid zijn in november 2003.

Actie:

- a) De verlaging van de controlekosten kan op verschillende manieren gerealiseerd worden:
- de controlekosten van de landbouwer worden gedeeltelijk vergoed in de Vlaamse hectaresteen biologische landbouw die in de loop van 2003 operationeel moet zijn;
 - samen met de sector en het Waalse Gewest zal overlegd worden hoe de controlekosten voor handel en verwerking kan verlaagd worden;
 - tot slot wordt onderzocht of een herschikking van het bijdragesysteem kan leiden tot een betere spreiding van de controlekost, die meer in verhouding staat tot het economische potentieel van de gecontroleerde en de uitgevoerde controletaak.
- b) Het verbeteren van het controlesysteem en het verhogen van het vertrouwen wordt ook op verschillende manieren gerealiseerd:
- doorlopende interne en externe evaluatie en bijsturing wordt mogelijk gemaakt door het onderwerp op de agenda te plaatsen van Europees overleg, intergwestelijk overleg en specifiek overleg met de controleorganisaties. De eenvormige interpretatie van EU verordening 2092/91 is daarbij prioritair. Dit wordt een vast agendapunt van de werkgroep wetgeving en het intergwestelijk overleg. Het controlesysteem moet nationaal en internationaal optimaal functioneren.
 - er wordt verder onderzoek verricht naar de koppeling van het controlesysteem voor de biologische productiemethode met andere systemen van kwaliteitscontrole als IKM, ISO, HACCP en EurepGap. Gezien de snelle evoluties en de talrijke initiatieven die vanuit diverse hoeken genomen worden rond kwaliteitscontrole en traceerbaarheid zal dit een zeer belangrijk punt zijn dat ook een duidelijke invloed zal hebben op de totale controlekost per bedrijf;
 - er wordt onderzocht hoe effectiever kan worden opgetreden tegen onwettelijk gebruik van de beschermde termen 'bio, biologisch, ecologisch enz.' In overleg met het Waalse Gewest wordt een stappenplan uitgewerkt;
 - de communicatie met het brede publiek over het controlesysteem voor biologische producten moet sterk verbeteren. Hieraan zal aandacht besteed worden in diverse communicatieplannen die opgezet worden: Biotheek, VLAM, 10 op 10, ondernemers van Probila,... De resultaten van de studie "Optimaliseren sluitend controlesysteem voor de biologische productie" zullen eind 2003 ook verder benut worden voor communicatie met een breed publiek.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

Waalse Gewest, controleorganisaties, sector.

Actie 5: Omschakelingssteun en permanente ondersteuning verder uitwerken en instandhouden

Doelstellingen:

Biologische landbouwers doen erg veel inspanningen om de milieudruk van hun productiemethode zo laag mogelijk te houden. Dit brengt in de meeste gevallen extra kosten met zich mee: hoger aantal arbeidsuren nodig, lagere opbrengst door gebruik van minder hoog producerende rassen, lager meststofgebruik, meer uitval door ziekte,...

Biologische landbouwers moeten vergoed worden voor de bijzondere inspanningen die zij leveren. Dit kan door middel van een jaarlijkse subsidie per ha biologische productie, waarbij het steunbedrag afhangt van de teeltgroep en van het omschakelingsstadium. De uitbetaling van deze vergoeding moet zo dicht mogelijk liggen bij het moment waarop de kosten gemaakt worden.

Het doel van deze actie is een duidelijk en betrouwbaar operationeel subsidiestelsel te ontwikkelen waarover gestructureerd gecommuniceerd wordt zodat alle biologische landbouwers het goed kennen en de gangbare landbouwers beter weten welke mogelijkheden er zijn.

Stand van zaken:

Een maatschappelijk waardering voor de extra inspanningen van biologische landbouwers in de omschakelingsperiode en het geleden inkomstenverlies bestond in het verleden onder de vorm van een federale omschakelingssteun. Deze maatregel had een intekenmogelijkheid tot april 2002.

Door de regionalisering werd de verantwoordelijkheid voor deze maatregel overgedragen aan de gewesten. Het Vlaamse Gewest wil van die gelegenheid gebruik maken om een aantal eigen accenten in te voeren en tegemoet te komen aan vragen van de sector:

- de subsidie wordt opengesteld voor landbouwers in nevenberoep. De milieuwinst en het inkomstenverlies staan immers in relatie tot de bewerkte oppervlakte en niet tot de hoofd- of nevenactiviteit van de landbouwer;
- de subsidie krijgt een permanent karakter: na vijf jaar omschakelingssteun, kan de landbouwer opnieuw voor vijf jaar een verbintenis aangaan;
- het zwaartepunt van de subsidie komt zo veel mogelijk in de eerste jaren van de omschakelingsperiode te liggen, wanneer de kosten voor de landbouwer het hoogst zijn;
- differentiatie in subsidie voor grove groenten, fijne groenten en glasgroenten wordt ingevoerd;
- de subsidie wordt toegekend aan alle biologische percelen, in functie van de omschakelingsdatum van het perceel;
- een subsidie voor extensief uitgebate uitloop wordt ingevoerd;
- de beroepsprocedure krijgt een meer onafhankelijk karakter.

De wijzigingen werden voor akkoord voorgelegd aan de Europese Commissie in juli 2002. Het voorstel tot wetwijziging werd ook voor advies (onder voorbehoud van Europese goedkeuring) overgemaakt aan de inspecteur van financiën.

Voor de reconversie naar de biologische zeugenhouderij kan sinds februari 2002 subsidie aangevraagd worden voor de buitenloop van de zeugen. Deze maatregel kent zeer weinig succes. Een voorstel tot wijziging van de aanvankelijk strenge eisen werd goedgekeurd door Europa. In tegenstelling tot de oorspronkelijke tekst, zijn landbouwers niet langer verplicht om het volledige bedrijf in één keer om te schakelen. De wetgeving die de biologische productiemethode regelt eist dit overigens ook niet.

Actie:

- a) De procedure om de nieuwe hectaresteen biologische landbouw tot stand te brengen wordt verder gevolgd. Zodra de wetgeving gepubliceerd wordt, moet een communicatieplan in werking treden. Enerzijds moet de pers geïnformeerd worden zodat alle landbouwers bereikt worden, anderzijds moeten alle biologische landbouwers aangeschreven worden. Er zal bij deze communicatie ook sterk aandacht zijn voor de ondersteunende acties zoals bijvoorbeeld de subsidie voor bedrijfsbegeleiding en omschakelingsplannen;
- b) Een screening en optimalisatie van de communicatie over de hectaresteen, van de aanvraagdocumenten, van de aangifteformulieren en van de behandelingsprocedure moet de transparantie en de efficiëntie van de maatregel verhogen. Vanaf premiejara 2004 zouden in december zouden alle berekeningen voor het jaar in kwestie moeten worden afgerond zodat de premies in januari van het volgende jaar kunnen worden uitbetaald;
- c) De lopende omschakelingssteun voor de biologische zeugenhouderij wordt geëvalueerd en bijgestuurd.

Verantwoordelijke:

BLP (Bestuur Landbouwproductiebeheer) voor a en b, Cel Biologische Landbouw van ALT voor c.

Betrokkenen:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Actie 6: Opname van biologische landbouw in vormingspakket naschoolse vorming bevorderen

Doelstellingen:

De afdeling Land- en Tuinbouwvorming van de ALT subsidieert de naschoolse landbouwvormingsactiviteiten die ingericht worden door de daartoe erkende centra. Het *Besluit van de Vlaamse regering van 21 december 1992 betreffende de permanente vorming van de personen die in de landbouw werkzaam zijn* bepaalt alle zaken en voorwaarden waaraan de erkende centra en vormingsactiviteiten moeten voldoen. Tot voor 2000 werd biologische landbouw nauwelijks opgenomen in de naschoolse vormingspakketten. Sindsdien is biologische landbouw regelmatig het onderwerp van deze vormingspakketten.

Bij het inrichten van cursussen/thema-avonden rond biologische landbouw worden de organisatoren vaak geconfronteerd met een aantal knelpunten (te weinig deelnemers, veel voorbereidingswerk, etc.)

Naast de klassieke invulling van de naschoolse vorming wordt er in Vlaanderen door Landwijzer vzw een volwaardige naschoolse beroepsopleiding ingericht.

Doel van deze actie is dan ook enerzijds de regelgeving aangaande naschoolse vorming aan te passen zodat het organiseren van naschoolse vorming rond biologische landbouw vergemakkelijkt wordt en anderzijds een kwalitatief vormingsaanbod biologische landbouw (zowel d.m.v. vormingsuren als d.m.v. een volwaardige beroepsopleiding) mogelijk te maken.

Stand van zaken:

Sinds het lanceren van het actieplan in 2000 is biologische landbouw reeds heel wat keren het onderwerp geweest in de naschoolse vormingsactiviteiten, wat daarvoor niet of zelden het geval was.

Eén van de knelpunten bij het organiseren van cursussen/thema-avonden etc. is dat het aantal geldige deelnemers minimum 10 moet zijn om in aanmerking te komen voor subsidie. Bij het organiseren van cursussen (en studieclubs) rond biologische landbouw wordt men vaak geconfronteerd met minder deelnemers, dit ondermeer doordat de biosector nog kleinschalig is.

De regelgeving aangaande permanente vorming voor landbouwers werd aangepast en opgenomen in het kaderdecreet duurzame landbouw. Dit decreet werd een eerste maal principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering. Het decreet ligt nu ter advies bij de Raad van State, waarna het definitief moet worden goedgekeurd door de Vlaamse regering. Vervolgens dient het definitief goedgekeurd te worden door het Vlaamse Parlement. Momenteel wordt gewerkt aan de ontwerpbesluiten ter uitvoering van het decreet. Zo kan ondermeer het verplichte aantal deelnemers voor een geldige vormingsactiviteit worden teruggebracht op 6 (i.p.v. 10).

Door het beperkte doelpubliek vergen vormingsactiviteiten gericht op de biologische landbouw relatief meer voorbereidingswerk dan activiteiten gericht op gangbare landbouw, waar eenzelfde voorbereiding vaak tot meerdere vormingsactiviteiten leidt. Het doelpubliek wordt soms geconfronteerd met een versnipperd aanbod vanuit de erkende centra.

Door Landwijzer vzw wordt dit jaar voor de vijfde keer de naschoolse beroepsopleiding biologische landbouw georganiseerd. Het is een tweejarige opleiding waarvoor Landwijzer samenwerkt met het Vlaams Agrarisch Centrum en met de Warmonderhof-opleiding van het Groenhorst College in Dronten, Nederland.

Actie:

- a) De administratieve procedure tot definitieve goedkeuring van het decreet duurzame landbouw en het opstellen van de nodige besluiten ter uitvoering van het decreet wordt verder opgevolgd.
- b) Er wordt gewerkt aan een kwalitatief vormingsaanbod biologische landbouw:
 - Er zal afstemming nagestreefd worden tussen de organiserende centra zodat het totale doelpubliek niet te veel versnipperd benaderd wordt.
 - Om de invulling van de vormingsactiviteiten vlotter te laten verlopen, wordt een lijst opgesteld met mogelijke lesgevers met hun vakterrein in de biologische landbouw.
 - Door het geheel aan acties zal de vraag naar vorming in de biologische landbouw sterk toenemen, wat door schaafeffect een kwalitatieve bonus zal geven.

Verantwoordelijke:

Afdeling Land- en Tuinbouwvorming.

Betrokkenen:

Cel Biologische Landbouw van ALT, erkende centra voor naschoolse vorming.

Actie 7: Studieclubs biologische landbouw ondersteunen**Doelstellingen:**

Studieclubs zijn bijeenkomsten van landbouwers waar doorgesproken kan worden over technische en economische aspecten, reglementering, afzetproblemen en anderen knelpunten van de bedrijfsvoering in de praktijk. Tijdens deze bijeenkomsten wordt er gediscussieerd met collega's. Er wordt informatie uitgewisseld en kennis verspreid. Via de voorlichters die deze studieclubs volgen, worden ook het beleid en andere landbouwers bereikt. Via deze studieclubs worden nieuwigheden, oplossingen voor problemen en marktopeningen sneller verspreid. Studieclubs vormen dus een handig instrument om de biologische sector verder te doen groeien en de samenwerking te bevorderen.

Startsteun wordt door de oprichters als een wenselijke aanvulling beschouwd op de subsidiemogelijkheden voor de bijeenkomsten via de naschoolse landbouwvorming. Daarnaast doet ook hier het knelpunt van het minimum aantal deelnemers als voorwaarde voor subsidiëring zich voor (zie ook actie 6).

Doel van deze actie is om een éénmalige startsteun voor studieclubs rond biologische landbouw en soepelere subsidiëeringsvoorwaarden voor de bijeenkomsten van de studieclubs wettelijk te voorzien zodat het oprichten en de werking van de studieclubs vergemakkelijkt worden.

Stand van zaken:

De wettelijke voorziening van een éénmalige startsteun voor studieclubs rond biologische landbouw, en soepelere subsidiëeringsvoorwaarden voor de bijeenkomsten van de studieclubs worden opgenomen in de uitvoeringsbesluiten van het kaderdecreet duurzame landbouw dat momenteel principieel goedgekeurd is door de Vlaamse regering, heden ter advies ligt bij de Raad van State en verder de administratieve procedure moet doorlopen (hiervoor wordt verder verwezen naar actie 6).

Momenteel bestaan reeds een aantal studieclubs of ook wel telersgroepen of vakgroepen voor biologische landbouw: melkvee, geiten, akkerbouw, fruitteelt,.... De ervaringen hiermee zijn positief.

Actie:

De administratieve procedure tot definitieve goedkeuring van het decreet duurzame landbouw en het opstellen van de nodige besluiten ter uitvoering van het decreet wordt verder opgevolgd.

Verantwoordelijke:

Afdeling Land- en Tuinbouwvorming.

Betrokkenen:

Erkende centra voor naschoolse vorming, studieclubs, Cel Biologische Landbouw van ALT.

Actie 8: Toename aanbod biologische landbouw in landbouwonderwijs stimuleren**Doelstellingen:**

Als jonge en sterk innovatieve sector heeft de biologische landbouw een grote nood aan goed opgeleide bedrijfsleiders en arbeidskrachten. Kennis is zeer belangrijk bij het verder ontwikkelen van de nog kleinschalige sector. Een belangrijke vereiste is dan ook het inpassen van de biologische landbouwmethode in het onderwijs (zie actie 12) en prioritair in het landbouwonderwijs. Sinds het lanceren van het actieplan in de zomer van 2000 hebben een aantal hogescholen en universiteiten biologische landbouw reeds opgenomen in de landbouwopleidingen.

Sommigen hebben een apart vak biologische landbouw ingericht, anderen hebben biologische landbouw geïntegreerd in de bestaande vakken.

Ook binnen het secundair landbouwonderwijs is biologische landbouw sinds 2001 opgenomen. Door middel van overleg met de betrokkenen dienen de nog aanwezige knelpunten en behoeften verder in kaart gebracht te worden.

Het doel van deze actie is bij te dragen tot een structureel en kwalitatief aanbod biologische landbouw in het landbouwonderwijs.

Stand van zaken:

Biologische landbouw is sinds september 2001 opgenomen in de leerplannen van de tweede graad van het secundair landbouwonderwijs. In samenwerking met BLIVO is in 2001 een driedaagse lerarenopleiding "Introductie in de biologische landbouw" georganiseerd.

Deze invoering van biologische landbouw is nog niet geëvalueerd en hier moet dringend werk van gemaakt worden.

Met de hogescholen en universiteiten werd overleg georganiseerd over de invoering van biologische landbouw in de landbouwopleidingen. De meeste onder hen hebben biologische landbouw geïntegreerd binnen de bestaande vakken; sommige richtten een apart vak in, al dan niet verplicht.

In de praktijk zien we dat er te weinig docenten zijn die gespecialiseerd zijn in biologische landbouw, dat er nog onvoldoende wordt samengewerkt tussen de hogescholen en universiteiten, dat er nood is aan kwalitatieve referenties voor het kunnen doceren van de lessen, dat er te weinig innovatie is vanuit het onderzoek dat kan doorstromen naar het onderwijs, etc.

De laatste jaren is er bij de studenten een positieve trend te vinden in de interesse voor biologische landbouw, wat wijst op een vergroting van het draagvlak.

Actie:

- a) De introductie van het lessenpakket biologische landbouw in de tweede graad van het secundair landbouwonderwijs wordt geëvalueerd tegen oktober 2003. Afhankelijk van het resultaat moet extra vorming/bijscholing voorzien worden, afstemming bevorderd worden, kennisuitwisseling gestimuleerd worden, ... Idealiter is een dynamiek gecreëerd die binnen het onderwijs tot een kwalitatieve opvolging en uitbreiding leidt.

Zo zal bijvoorbeeld worden onderzocht of er in de derde graad van het secundair landbouwonderwijs bij de leerkrachten dringend behoefte is aan meer teelttechnische kennis biologische landbouw, met andere woorden behoefte aan een vervolg op de algemene introductie. Mogelijkheden worden onderzocht hoe hieraan best tegemoet gekomen wordt. Hierbij wordt gedacht aan het bijeenbrengen van leerkrachten op een vormingsactiviteit georganiseerd door samenwerking van de voorlichters/ consultants in de biologische landbouw. Een andere mogelijkheid is dat de leerkracht zich verdiept in teelttechnische aspecten d.m.v. het volgen van een naschoolse vormingsactiviteit.

- b) Hoger onderwijs (Hogescholen en Universiteiten):

- Er wordt een "resource book" opgesteld. Dit resource book biedt een structureel kader voor de invulling van biologische landbouw in het hoger onderwijs. Het moet volgende aspecten omvatten: wetenschappelijk lesmateriaal en referenties, opleidingsmogelijkheden voor docenten, lijst met voorbeeldbedrijven als stageplaats, verantwoordelijke bio binnen elke instelling, onderzoeksmogelijkheden in de vorm van projecten, thesissen, etc.
- Concrete samenwerking wordt geïnitieerd tussen hogescholen voor de organisatie van een gezamenlijk vak biologische landbouw. De hogescholen staan positief t.a.v. deze samenwerking.
- De lopende Bachelor-Master hervorming binnen het onderwijs wordt van naderbij opgevolgd met het oog op de structurele inpassing van biologische landbouw in het toekomstig aanbod.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

Secundair landbouwonderwijs, Hogescholen, Universiteiten, Departement Onderwijs, biologische sector.

Actie 9: Onderzoek en ontwikkeling in de biologische landbouw afstemmen op noden

Doelstellingen:

Onderzoek, kennisopbouw en kennisdoorstroming gaan hand in hand en zijn essentieel voor de ontwikkeling van een sector. Een goede wisselwerking tussen deze factoren zorgt er enerzijds voor dat onderzoek wordt opgezet dat een antwoord zoekt voor de meest prangende vragen uit de praktijk. Anderzijds is het een garantie dat de opgebouwde kennis ook bij de landbouwers die het nodig hebben terechtkomt.

De biologische landbouw is nog steeds een vrij nieuwe discipline binnen het landbouwonderzoek. Hierdoor zijn er nog niet voldoende mechanismen aan het werk die zorgen voor sturing en coördinatie van onderzoek naar biologische landbouw. Nochtans is er een grote vraag naar goed gestructureerd onderzoek die zowel van landbouwers als van voorlichters komt.

Het doel van deze actie is landbouwonderzoek beter af te stemmen op de noden van biologische landbouwers. Daarom is het essentieel dat biologische landbouw een volwaardige plaats zou krijgen binnen het landbouwonderzoek.

Stand van zaken:

Wetenschappelijk onderzoek is strikt genomen geen bevoegdheid meer van de minister van landbouw, maar van de minister van wetenschapsbeleid.

De werking van de proeftuinen en de onderzoekscentra CLO en CLE zijn wel nog steeds landbouwbevoegdheid. In voorbereiding van een herstructurering, werd in 2002 een doorlichting van het landbouwonderzoek uitgevoerd. De structurering van het onderzoek in de biologische landbouw zal grotendeels volgen uit de structurering van het gangbaar onderzoek die eind 2003 zou moeten zijn afgerond.

Sinds begin 2003 verzamelt VOLT (Vlaamse Onderzoekseenheid voor Land- en Tuinbouweconomie) op systematische wijze gegevens over de biologische landbouw in Vlaanderen.

Ook in 2003 is Stedula (Steunpunt Duurzame landbouw) gestart met het uitwerken van indicatoren om de duurzaamheid van de biologische landbouw in kaart te brengen.

PCBT is momenteel het enige proefcentrum met een duidelijke, permanente en exclusieve opdracht om onderzoek naar biologische landbouw te doen. Hierdoor kan daar het noodzakelijke systeemgericht onderzoek gebeuren, onderzoek dat niet alleen oog heeft voor één teelt of een aspect ervan, maar voor het hele landbouwbedrijf. Dit onderzoek dat leidt tot inzichten in energiestromen, evenwichten,... is essentieel voor de ontwikkeling van de biologische landbouw.

Andere proefcentra, onderzoekscentra en landbouwscholen voeren ook onderzoek naar biologische landbouw uit maar in de meeste gevallen is het gerelateerd aan onderzoek naar gangbare teelten of komt het projectmatig tot stand. In deze gevallen is er vaak te weinig aandacht voor de biologische productiemethode als geheel. Deze aanpak is alles behalve gecoördineerd en biedt geen garantie dat de prioriteiten juist gelegd worden en dat er maximale afstemming is tussen de verschillende onderzoeksprojecten en –instellingen.

Actie:

- a) Er wordt naar gestreefd biologische landbouw (zowel productie als verwerking) structureel een plaats te geven in het landbouwonderzoek. In het kader van de lopende hervormingen in het onderzoekslandschap zullen daartoe de nodige voorstellen gelanceerd worden.
- b) Enerzijds kunnen door soms kleine aanpassingen lopende gangbare onderzoeksprojecten een sterke meerwaarde bieden voor de biologische landbouw. Hiervoor moet bij gangbare onderzoekers waakzaamheid gecreëerd worden, dus vorming voorzien worden. Anderzijds moet er ook onderzoek zijn voor problemen die specifiek zijn in de biologische sector, met aandacht voor systeembenadering en met communicatie van de meerwaarden voor de gangbare sector.
- c) Er zal een coördinatiepunt biologische landbouw aangeduid worden dat onafhankelijk is en de koppeling maakt tussen de sector en het onderzoek (fundamenteel-, beleidsondersteunend- en praktijkonderzoek. De taken van dit coördinatiepunt zijn:
 - inventarisatie van knelpunten en kennisnoden;
 - advies verlenen aan toewijzende overheden;
 - inventarisatie van alle lopende onderzoeksinitiatieven in de biologische landbouw;

- contact tussen betrokken onderzoekers stimuleren;
- contact tussen biotelers en onderzoekers stimuleren;
- een ketengerichte aanpak bewaken.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

Proeftuinen, onderzoekscentra, voorlichters biologische landbouw, Administratie Wetenschap en Innovatie, VOLT, sector.

Actie 10: Uitbouwen van een kennis- en informatiecentrum op Vlaams niveau

Doelstellingen:

Biologische landbouw is nog onvoldoende breed bekend. Uit de praktijk blijkt dat niet alleen consumenten maar ook opinievormers als leraars, huisartsen en journalisten vaak niet goed weten wat ze zich bij het biologisch productieproces moeten voorstellen. Velen stellen zich de vraag waarom ze een biologisch product zouden kopen, hoe betrouwbaar de logo's zijn, of biologische producten uit de supermarkt en op de markt aan dezelfde eisen moeten voldoen enz. Ook is er nogal wat verwarring met andere kwaliteitslandbouwproducten als streek- en hoeveproducten.

Informatieverstrekking om op deze en andere vragen een antwoord te bieden is voorhanden, enerzijds gecentraliseerd via de Biotheek, anderzijds via de verschillende betrokkenen bij biologische landbouw en biologische productie. Toch blijkt dit apparaat nog onvoldoende gestructureerd en efficiënt te werken, waardoor weinig pro-actief gewerkt wordt en velen de weg naar de informatie niet vinden.

Een andere vaststelling is dat er naast onwetendheid of desinteresse ook echt verkeerde ideeën over biologische landbouw leven. Zo heeft de biologische landbouw nog steeds het imago dat het is weggelegd voor de alternatieve consument terwijl uit consumentenonderzoek blijkt dat dit helemaal niet het geval is. Ook hieraan zou een goed werkend voorlichtingsapparaat moeten verhelpen.

Deze actie heeft tot doel het kennis- en informatiecentrum voor de biologische landbouw verder te zetten en de werking ervan te verbeteren.

Stand van zaken:

In maart 2003 heeft de Vlaamse overheid gedurende twee jaar het Biotheekproject gesubsidieerd. Het project werd uitgevoerd door BioForum Vlaanderen, met als partners VELT (luik consumenten), BLIVO (luik landbouwers) en Probila (luik handel en verwerking). Binnen dit project werd eerstelijnsinformatie over biologische landbouw verspreid. De meest in het oog springende realisaties zijn het opzetten van een infolijn met een groen telefoonnummer, de uitwerking van een website, de samenstelling van standaardinformatiepakketten en de publicatie van vulgariserende brochures.

Voor de verderzetting van het project met één jaar werd de administratieve procedure opgestart. Het project wordt verder gezet met de volgende kernactiviteiten:

- het bijeenbrengen van kennis en informatie;
- één loket voor alle vragen rond bio met gratis eerstelijns informatieverstrekking;
- sterk en actueel informatieaanbod ter beschikking stellen via de website;
- actieve benadering van de pers.

Actie:

Er wordt tegen het einde van 2003 gezorgd voor een grondige evaluatie van het Biotheekproject. Daarna zal worden beslist onder welke vorm een kennis- en informatiecentrum moet worden verdergezet, waar eventuele bijsturing noodzakelijk is. Bij de evaluatie zal bijzondere aandacht gaan naar de beschikbaarheid van informatie, de afstemming op de vraag, de gecreëerde mogelijkheden voor sectorinbreng en de samenwerking met de overheid. Daarna zal worden gewerkt aan het in praktijk brengen van de conclusies.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

BioForum Vlaanderen, VELT, Probila, BLIVO, PCBT, gangbare landbouworganisaties.

Actie 11: Afzet biologische landbouwproducten bevorderen**Doelstellingen:**

Eén van de grote knelpunten voor de biologische sector is nog steeds de onvoldoende uitgebouwde afzetstructuur. Marktdeelnemers kennen elkaar onvoldoende, weten soms niet goed waar ze aan bepaalde grondstoffen kunnen komen of welke afzetmogelijkheden er zijn. Bovendien is de primaire productie in Vlaanderen kleinschalig en versnipperd wat een efficiënte en renderende organisatie van de afzet sterk bemoeilijkt. In Vlaanderen is de consumptie van biologische producten nog steeds aanzienlijk groter dan de productie. Een belangrijke uitdaging van deze actie is die kloof te dichten door de productie beter af te stemmen op de vraag. Vanuit de ontwikkeling van de afzetketens in de biologische sector zal de reële consumentenvraag doorstromen naar de Vlaamse producenten en dan ook een belangrijke stimulans zijn voor de omschakeling van gangbare telers naar de biologische teeltmethode.

Een ander probleem is dat afzetbevorderende acties zoals communicatie- en promotiecampagnes niet altijd op elkaar zijn afgestemd. Initiatiefnemers kennen mekaars plannen soms niet. Meer informatie-uitwisseling en betere afspraken op het vlak van soort activiteit, timing, inhoud van de boodschap en doelpubliek zijn nodig.

Het doel van deze actie is de afzetstructuur te verbeteren door ontbrekende schakels in afzetketens te ontwikkelen, ketenverkorting te stimuleren en de transparantie van de markt te verhogen. Een tweede doel is de ontwikkeling van een goed werkend communicatie- en promotieprogramma.

Stand van zaken:**Ketenmanagers**

Twee ketenmanagers zijn aan het werk om marktdeelnemers met elkaar in contact te brengen en ontbrekende schakels in de afzetketen weg te werken. Ze werken op zelfstandige basis onder supervisie van ALT en VLAM. Qua ervaring zijn de ketenmanagers complementair: kennis van de biologische sector en primaire productie versus kennis van verwerking van de voedingsmiddelensector en catering. Samen zorgen de ketenmanagers er voor dat toelevering, productie, verwerking en handel beter op elkaar afgestemd geraken. Hierbij hebben de ketenmanagers bijzondere aandacht voor regionale afzet en korte-ketenverkoop. Het project van de ketenmanagers werd in een eerste fase voor drie jaar goedgekeurd. Deze fase loopt in december 2003 af.

Afzetbevorderende projecten

In het kader van het PDPO (Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen) kunnen jaarlijks een aantal projecten geselecteerd worden ter bevordering van de afzet van biologische landbouwproducten. In 2002 werden vijf projecten geselecteerd waarbij lokale afzet en het opzetten van samenwerkingsverbanden vooropgesteld werden.

VLAM

Binnen VLAM werd de werkgroep *Promotie biologische producten* opgericht waarin alle geledingen van de sector vertegenwoordigd zijn. In eerste instantie wordt in deze werkgroep een bijdragesysteem uitgewerkt voor de financiering van de promotie van biologische producten. Bij de promotie worden de bekendheid van het biologisch product en de kwaliteitsgarantie vooropgesteld. De werkgroep beslist ook over de bestemming van dit promotiefonds. Verder zorgt VLAM ervoor dat consumentenonderzoek gebeurt.

Week van de Biologische landbouw

De *Week van de Biologische Landbouw* is een informatiecampaagne die jaarlijks wordt georganiseerd in juni door het Vlaams Platform voor de Biologische Landbouw. Tijdens de week worden verschillende laagdrempelige activiteiten georganiseerd als een symposium, markten, opendeurdagen op biologische bedrijven enz. Door de zeer brede groep ondertekenaars van de platformtekst, heeft dit initiatief een potentieel zeer grote doelgroep.

Werkgroep Afzet en Promotie

Voor de bevordering van de afzet van biologische producten werden in 2001 en 2002 nogal wat nieuwe activiteiten gestart. Door de veelheid aan initiatieven dreigde het overzicht verloren te gaan en de doorstroming van informatie naar alle betrokkenen kwam in het gedrang. Daarom werd in november 2002 een werkgroep *Afzet en promotie* in het leven geroepen waar betrokkenen van de verschillende initiatieven informatie uitwisselen en activiteiten onderling kunnen afstemmen. Deze werkgroep wordt gecoördineerd door de Cel Biologische Landbouw. Een belangrijk agendapunt voor deze werkgroep was de beeldvorming over biologische producten binnen de lopende en geplande communicatie en promotiecampagnes. Het gebruik van het private Biogarantielabel werd meegenomen in de discussies.

Actie:

a) Werking van de ketenmanagers verderzetten

- Er wordt ook de volgende jaren (vanaf 2004) gekozen voor een werking met ketenmanagers. De ketenmanagers zullen samen een ontwikkelingstraject uittekenen met duidelijk evalueerbare indicatoren. Hun activiteiten worden voortdurend gescreend en het ontwikkelingstraject wordt bijgestuurd in overleg met de opdrachtgevers en met een nauwe aansturing door de sector. Het uitgezette traject zal belangrijk zijn bij het concreet invullen van veel van de actiepunten.
- Bij de selectie van nieuwe projecten ter bevordering van de afzet van biologische producten, blijft de klemtoon liggen op korte-ketenafzet en het stimuleren van samenwerkingsverbanden. Een element waarmee zeker rekening zal worden gehouden is de afstemming met de (geplande) activiteiten van de ketenmanagers.

b) Ondersteuning van de VLAM-werkgroep promotie biologische producten

De ALT zal jaarlijks de afweging maken of specifieke projecten van de werkgroep die volledig in de lijn van het actieplan liggen, zoals de promotiecampagnes, door de ALT kunnen worden ondersteund.

c) Week van de Biologische landbouw

De Week van de Biologische Landbouw wordt verder ondersteund. De nadruk wordt hierbij vooral gelegd op het informatieve gedeelte.

De hoofddoelstelling van de campagneweek moet het verbreden van het maatschappelijk draagvlak zijn. Essentieel om dit succesvol uit te voeren is een stevige band tussen De Week en de bio-marktdeelnemers én tussen De Week en de maatschappelijke organisaties die participeren.

d) Labelling van bioproducten

Het gebruik van labels moet een onderdeel vormen van elk communicatieplan voor biologische producten. Momenteel is in België het meest gebruikte label voor biologische producten het private Biogarantie-label. Dit label heeft een grote herkenbaarheid: volgens consumentenonderzoek zou 27% van de consumenten het label kennen.

Vanuit de EU echter wordt gestreefd naar één Europees logo voor biologische producten. Bij het voeren van promotieacties met EU-cofinanciering is dat dan ook steeds een voorwaarde: het EU-logo moet mee bekendgemaakt worden. Dit logo is echter nogal omstreden en wordt niet zoveel gebruikt.

Er zal worden nagegaan met de sector welke evolutie hierin moet worden uitgewerkt, omdat een éénduidig label met een grote herkenbaarheid noodzakelijk is voor het voeren van promotie. Naar het voorbeeld van het Duitse Bio-Siegl wordt de vraag gesteld of het Biogarantie-label niet kan worden opengesteld voor alle gecontroleerde bio-marktdeelnemers (terwijl er op dit ogenblik voor moet betaald worden). Het Biogarantie-lastenboek zou bijvoorbeeld kunnen worden opgenomen bij de (Belgische wetgeving) bio. Overleg met de sector en Waalse ambtenaren is daarbij zeker nodig.

e) Werkgroep Afzet en promotie

De verderzetting van de werkgroep is erg belangrijk voor de afstemming van communicatie- en promotie-initiatieven. Een belangrijke taak van de werkgroep wordt het samenstellen en de bekendmaking van een jaarlijks communicatieplan en de aansturing van de ketenmanagers.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

VLAM, Vlaams Platform voor de Biologische Landbouw, Biogarantie, ketenmanagers.

Actie 12: Biologische landbouw in het niet-landbouwonderwijs introduceren

Doelstellingen:

In het algemeen onderwijs dient er meer aandacht te zijn voor landbouw in het algemeen, voor de relatie landbouw -voedselproductie, de relatie landbouw -milieu, etc. voor duurzame landbouw én voor biologische landbouw als voorbeeld. Onderwijs is een belangrijk beleidsinstrument om doelstellingen in andere beleidsvelden, met name (biologische) landbouw, te ondersteunen. In het onderwijs worden jongeren gevormd tot de (bio)consumenten, potentiële (bio)bedrijfsleiders van morgen. Via het onderwijs kan het draagvlak voor de biologische landbouw binnen de maatschappij vergroot worden.

Deze actie heeft tot doel biologische landbouw concreet te introduceren in het lager en secundair algemeen onderwijs.

Stand van zaken:

Door de ALT werd eind 2001 een overheidsopdracht "Opname van biologische landbouw in het lessenkpakket van het niet-landbouw onderwijs" uitbesteed. Hiermee werd de basis gelegd voor lessenkpakketten biologische landbouw voor het lager en secundair onderwijs. Eindtermen werden reeds afgetoetst, basis lesmateriaal is voorhanden.

Het geheel dient echter meer gebruiksvriendelijk gemaakt te worden, nog uitgebreid getoetst te worden door het onderwijsveld, inhoudelijk verfijnd te worden. In de loop van 2002-2003 werden een aantal nieuwe initiatieven ontwikkeld door andere betrokkenen. Zo is er de "bioproductenkoffer" voor lagere scholen, ontwikkeld door VELT in kader van de Week van de biologische landbouw 2003. Er is informatie over bio op de schoolkoopwijzer (een initiatief van BBL, gesubsidieerd door AMINAL). Er is eveneens in de Week van de biologische landbouw 2003 de actie "Biofruit op School".

Acties:

ALT geeft opdracht om de ontwikkelde lessenkpakketten inhoudelijk te verfijnen en gebruiksvriendelijker te maken met daarbij aandacht voor integratie van andere bestaande initiatieven. Voor de bekendmaking en de verspreiding van de lessenkpakketten zal de nodige promotie gevoerd worden.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

VELT, Departement Onderwijs, Cel NME&I van AMINAL, Werkgroep Landbouwenductie.

Actie 13: Afstemming binnen de sector stimuleren

Doelstellingen:

Hoewel de biosector een kleine sector is die nog betrekkelijk jong is, zijn er veel organisaties actief om consumenten, landbouwers, verwerkers en handelaars te vertegenwoordigen, voor te lichten en de belangen van de sector op alle fronten te verdedigen. Er is een grote versnippering van activiteiten over een veelheid aan kleine organisaties met een eigen specialisatie. Deze versnippering leidt tot inefficiënties en tot soms gebrekkige informatiedoorstroming.

Samenwerking ligt daarenboven niet altijd voor de hand omdat er nogal wat onderlinge concurrentie is voor de beperkte financieringskanalen.

De organisatie van de sector moet sterk verbeteren om tot een efficiënte uitvoering van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw te komen. Kwaliteitscontrole, projecten opstarten,... kosten nu veel tijd en gaan ten koste van het verder evalueren en bijsturen.

Het doel van deze actie is de sector efficiënter en transparanter te structureren.

Stand van zaken:

In het verleden zijn al heel wat inspanningen geleverd om de sector te organiseren. Die hebben onvoldoende tot resultaat geleid. BioForum Vlaanderen werd als koepelorganisatie van de Vlaamse biologische sector opgericht in 2000. Deze structuur is voorlopig niet sterk genoeg om een coördinerende en vertegenwoordigende rol volwaardig op te nemen.

De Cel Biologische Landbouw voert sinds oktober 2002 besprekingen met de sector over de verderzetting en verbetering van de werking van BioForum Vlaanderen. Begin 2004 moeten de besprekingen rond zijn over de toekomstige structuur en doelstellingen ervan. Om daartoe te komen moeten twee voorwaarden vervuld zijn: de BioForum-werking wordt naar een hoger ambitieniveau getild en de overheid stuurt actief mee het veranderingsproces door voorstellen te doen voor een duidelijke structuur.

Actie:

De afstemming en communicatie binnen de verschillende actiepunten en over de verschillende actiepunten heen moet verbeteren. Dit zou al tot een hogere efficiëntie leiden. Daarom zal gewerkt worden aan het verbeteren van het netwerk van de biologische omkadering. Dit kan gebeuren door:

- ondersteunen van de structurering van het sectornetwerk via BioForum Vlaanderen;
- organiseren van een jaarlijkse kennismarkt;
- het organiseren van symposia;
- het jaarlijks uitgeven van een algemeen activiteitenrapport van de biologische sector.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

BioForum Vlaanderen, hele sector.

Actie 14: Overleg met de sector organiseren**Doelstellingen:**

In verschillende situaties vindt de overheid het niet voldoende om op haar eigen kennis en ervaring verder te gaan. Ze overlegt dan graag met de hele of een beperkt deel van de sector vooraleer beslissingen te nemen. Het gaat o.a. om de uitvoering en bijsturing van het Actieplan Biologische Landbouw, om standpuntbepaling in internationale dossiers en om technische ad hoc problemen op te lossen.

Deze actie heeft tot doel de sector op een efficiënte wijze te betrekken bij alle fundamentele beslissingen van de Vlaamse overheid over biologische landbouw.

Stand van zaken:

Tot oktober 2002 lag een deel van de bevoegdheid voor biologische landbouw bij het federale Ministerie van Landbouw en Middenstand. Het ging over vertegenwoordiging van België in internationale vergaderingen, hectaresteen voor de biologische productiemethode, erkenning van de controleorganisaties en controle van hun werking, interpretatie van Europese wetgeving,... Met betrekking tot deze thema's, maar vooral om de Belgische standpunten voor Europese vergaderingen voor te bereiden, organiseerde de federale overheid een paar keer per jaar uitgebreid overleg met de sector. Daarbuiten werden meer technische problemen in kleinere werkgroepen met experts uit de sector besproken. Na de regionalisering werden deze werkgroepen opgeheven.

Sinds de goedkeuring van het Vlaamse Actieplan voor de Biologische Landbouw, organiseert ook de Vlaamse administratie overleg met de sector en met de gangbare landbouworganisaties over de uitvoering van het actieplan. Tijdens dit overleg wordt de voortgang van het actieplan besproken en komen knelpunten aan bod. Overleg over wetgeving biologische landbouw werd ad hoc georganiseerd en bleef beperkt tot de Vlaamse bevoegdheid: subsidies voor reconversie naar de biologische zeugenhouderij en nieuwe hectaresteen. Voor specifieke knelpunten werd in tijdelijke werkgroepen gewerkt. Zo heeft de werkgroep mestwetgeving in maart 2002 een knelpuntennota voor de minister uitgewerkt en heeft de werkgroep VLIF-reglementering in mei 2002 een nota afgewerkt.

Actie:

Er zal op regelmatige basis overleg georganiseerd worden tussen het Departement Landbouw en de Vlaamse sector rond drie specifieke agenda's:

- wetgeving en controle biologische landbouw: het Overlegcomité dat tot eind 2002 federaal georganiseerd werd, wordt op Vlaams niveau verder gezet. Een vertegenwoordiger van de Waalse biosector wordt uitgenodigd op deze vergaderingen om de doorstroming van informatie te vereenvoudigen. Om dezelfde reden wordt een vertegenwoordiger van de Vlaamse biosector uitgenodigd op het Waalse overleg.
- communicatie, afzet en promotie: de oprichting en werking van de werkgroep *Afzet en Promotie* wordt besproken onder actiepunt 11.
- evaluatie van het Vlaamse Actieplan: wetgeving, communicatie, afzet en promotie komen slechts in beperkte mate aan bod omdat deze thema's overgeheveld zijn naar andere werkgroepen.

Daarnaast kunnen ad hoc werkgroepen worden samengesteld om specifieke problemen uit te werken. In uitzonderlijke gevallen, zal een dergelijke werkgroep in overleg met de Waalse collega's samen met hen georganiseerd worden.

De regelmaat en de vorm wordt in samenspraak met de sector vastgelegd. De sector wordt vertegenwoordigd door BioForum Vlaanderen en de 4 landbouworganisaties.

Verantwoordelijke:

Projectgroep Biologische Landbouw.

Betrokkenen:

Sector, Vlaamse landbouworganisaties, Waalse collega's die betrokken zijn bij biologische landbouw.

Actie 15: Overleg met andere Vlaamse Departementen of Federale Ministeries

Doelstellingen:

Verschillende problemen van de biologische landbouw kunnen niet binnen het bevoegdheidsdomein van de Vlaamse minister van landbouw opgelost worden, maar vragen samenwerking met andere Vlaamse departementen of federale ministeries. Voor verschillende thema's zijn er voldoende aansluitingspunten te vinden in de verschillende beleidsnota's. Er is echter meer overleg nodig om beleidsintenties te laten omzetten in concrete acties die de biologische landbouw ten goede komen.

De overgangssituatie na de regionalisering van de landbouwbevoegdheid en de veranderingen onder invloed van het proces *Beter Bestuurlijk Beleid (BBB)*, leiden niet direct naar een transparante structurering en taakverdeling binnen de overheid. Vooral in de overgangperiode is het belangrijk om de contacten met andere departementen en ministeries goed te verzorgen.

Het doel van deze actie is om overleg tussen het Departement Landbouw en andere departementen en ministeries op peil te houden of op gang te brengen.

Stand van zaken:

Tot op heden zijn er sporadische contacten:

- met het departement LIN, bijvoorbeeld met de cel NME&I om de link met milieueducatie te leggen;
- met het departement WIM: voor de beoordeling van nieuwe projecten voor wetenschappelijk onderzoek;
- met het departement OND: om biologische landbouw een plaats te geven in het landbouwonderwijs en in het regulier lager- en secundair onderwijs.

Actie:

Prioritair zal overleg opgestart worden waar reeds knelpunten gesignaleerd zijn of waar de efficiëntie van het Actieplan sterk kan verhoogd worden. De belangrijkste thema's zijn:

- Mestwetgeving;
- Onderzoek;
- Onderwijs;

- Tewerkstelling;
- Economie (i.v.m. VLAM);
- Leefmilieu (o.a. GGO's, natuur & bio);
- Volksgezondheid (FAVV en erkenningsbeleid m.b.t. natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen).

Verantwoordelijke:

Projectgroep Biologische Landbouw.

Betrokkenen:

AMINAL, Departement Onderwijs, Departement WIM, Departement EWBL, Ministerie van Volksgezondheid.

Actie 16: Wetgeving normering en controle biologische landbouw opvolgen en implementeren

Doelstellingen:

De Europese verordening 2092/91 scheidt een duidelijk kader voor de biologische landbouw en de handel en verwerking van producten die ervan afkomstig zijn. De verordening legt aan de lidstaten tevens een aantal verplichtingen op die o.a. liggen op het vlak van normering, controle en het toestaan van afwijkingen. Om behoorlijk aan deze verplichtingen te kunnen voldoen zijn een permanent geactualiseerd overzicht van de opgelegde taken en overleg tussen de gewesten over de planning en taakverdeling noodzakelijk. Het louter bundelen van activiteiten van de gewesten leidt er niet automatisch toe dat de lidstaat (België) aan zijn verplichtingen voldoet.

Behalve voor de uitvoering van taken is ook samenwerking en overleg tussen de gewesten nodig om de Belgische vertegenwoordiging op Europese vergaderingen met goed resultaat te verzorgen. De praktijkervaring die in Vlaanderen is opgebouwd ligt aan de basis van een eigen visie op de interpretatie van en de noodzakelijke wijzigingen aan de Europese regelgeving voor biologische landbouw en –producten. Deze visie wil Vlaanderen ook op Europees vlak laten doorklinken.

Het doel van deze actie is het intergewestelijk ambtelijk overleg verder te zetten en te verbeteren en de noodzakelijke acties op te zetten.

Stand van zaken:

Na de regionalisering werd een interregionaal overleg met betrokken ambtenaren van de gewesten opgericht. De basis voor de samenwerking tussen de gewesten wordt vastgelegd in intergewestelijke protocollen. De vaste agendapunten van het interregionaal overleg zijn de werkafspraken om de Europese verplichtingen na te komen en de voorbereiding van het Belgische standpunt voor Europese vergaderingen met agendapunten over biologische landbouw.

Andere problemen worden eveneens tijdens deze overlegvergaderingen besproken, of wanneer ze te technisch zijn, in een afzonderlijke werkgroep waar experts uit de sector worden uitgenodigd. Tot nu zijn de gewesten er in geslaagd de gevoeligheden en ontwikkelingsvisies nauw op te volgen en werd consensusgericht gewerkt.

In het intergewestelijk overleg werden begin 2003 afspraken gemaakt voor het doorgeven van informatie aan Europa, de erkenning en controle van de erkende controleorganisaties, de oprichting van een databank voor biologisch zaaizaad enz. Op het ogenblik voeren de gewesten vooral de noodzakelijke taken uit om de verplichtingen van de lidstaat na te komen. De structuur van het intergewestelijk overleg is te jong om echt pro-actief te werken, de personeelsbezetting is nog niet volledig ingevuld en een aantal nieuwe personeelsleden moet zich nog inwerken.

In tegenstelling tot sommige lidstaten is Vlaanderen er voorstander van dat de Europese wetgeving strikt wordt toegepast en waar nodig en mogelijk strenger gemaakt wordt. De Europese wetgeving die de biologische productie en handel regelt, is de basis waaraan alle lidstaten zich moeten houden. De lidstaten kunnen wel nationale wetgeving opstellen die strenger is. Het Vlaamse standpunt is om niet strenger te zijn dan de Europese verordening, zonder echter de bestaande normering af te zwakken. Dit standpunt kwam vooralsnog in grote mate overeen met het Waalse standpunt.

Om België te vertegenwoordigen voor Europa heeft één van de gewesten bij beurtrol het woordvoederschap voor een periode van één jaar. In 2003 is Wallonië woordvoerder, in 2004 zal Vlaanderen woordvoerder zijn. Volgens afspraak is het woordvoerende gewest verantwoordelijk om overleg met de andere gewesten te organiseren om te komen tot een standpunt. Dit houdt in: de Europese agenda volgen, belangrijke documenten doorsturen naar de andere gewesten, wanneer nodig een vergadering met ambtenaren van de (in principe drie) gewesten samenroepen en voorzitten, de verslaggeving verzorgen, het Belgische standpunt verdedigen op de Europese vergaderingen, de andere gewesten op de hoogte houden van het dossier.

In Vlaanderen werd onder supervisie van het Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie met de sector een werkgroep wetgeving en controle opgericht die enerzijds advies geeft over het in te nemen Vlaamse standpunt in de intergewestelijke werkgroep en anderzijds mee toeziet op de toepassing van de Europese verordening 2092/91 in Vlaanderen. De werkgroep wetgeving en controle wordt samengeroepen in voorbereiding van het interregionaal overleg;

Actie:

- a) Opmenging normering en controle:
Het Vlaamse Gewest zal in 2003 de intergewestelijke vergaderingen volgen en er een actieve en constructieve bijdrage leveren. In voorbereiding van deze vergaderingen zullen de Vlaamse ambtenaren steeds proberen om overleg met de Vlaamse sector te organiseren (zie actie 14).
- b) Afwijkingen en importmachtigingen:
De door Europa gevraagde informatie zal volgens de geldende richtlijnen worden overgemaakt.
- c) Voorbereiding op woordvoederschap:
Het Vlaamse Gewest zal zich in 2003 voorbereiden op haar taak van woordvoerder in 2004. Niet alleen het woordvoederschap op zich, maar de organisatie van overleg met het Waalse Gewest zijn dan belangrijke taken. Deze voorbereiding gebeurt door in 2003 Europese vergaderingen bij te wonen als waarnemer en te zorgen voor versterking van de Vlaamse administratie om het secretariaat van het intergewestelijk overleg te verzorgen.
Ook de verdere organisatie van de werkgroep wetgeving en controle zal het Vlaamse Gewest wapenen voor haar taak als woordvoerder. Het maakt grondige inwerking in lopende dossiers mogelijk en maakt de betrokken ambtenaren vertrouwd met het sectorstandpunt, de gevoeligheden en te verwachten knelpunten.
- d) Uitvoering nieuwe opdrachten:
De door Europa verplichte taken zullen prioritair worden uitgevoerd. De werving van een bijkomend personeelslid is reeds voorzien (zie actie 18). De oprichting van een databank van beschikbare biologische zaaizaden wordt prioritair aangepakt. Ze moet in januari 2004 operationeel zijn.

Verantwoordelijke:

Dienst Normering en Controle Dierlijke Productie van BKL.
Projectgroep Biologische Landbouw.

Betrokkenen:

Waalse Gewest, Brusselse Gewest.

Actie 17: Internationale activiteit voor biologische landbouw volgen en ondersteunen

Doelstellingen:

De meest fundamentele veranderingen aan de wetgeving voor de biologische landbouw en verwerkte biologische producten komen tot stand op internationale fora. Het is daarom essentieel dat de Vlaamse overheid volgt welke discussies gevoerd worden en inschat wat ze betekenen voor de biologische producenten in Vlaanderen. De officiële Europese vergaderingen waar de Europese wetgeving vorm krijgt zijn daarbij het belangrijkste.

Deze actie heeft tot doel dat de Vlaamse overheid actief deelneemt aan internationale discussies of ze mee helpt mogelijk maken.

Stand van zaken:

Het verenigen van de ambtenaren die aan de uitvoering van het Actieplan werken in een Projectgroep Biologische Landbouw (actie 18) en het gestructureerde sectoroverleg (actie 14), zorgen ervoor dat een stevige basis gelegd wordt voor standpuntvorming en vertegenwoordiging naar de EU.

Op Europees niveau wordt gewerkt aan een Europees Actieplan Biologische Landbouw. De ontwikkeling van dit actieplan wordt gevolgd en waar nodig wordt input gegeven vanuit het Vlaamse Actieplan.

De Europese afdeling van IFOAM plant het opstarten van een permanent bureau in Brussel in 2003. Voor de Vlaamse biosector en in het bijzonder voor de ontsluiting ervan naar Europa kan de nabijheid van IFOAM een belangrijke meerwaarde betekenen.

Actie:

- a) De finalisering van het Europees Actieplan Biologische Landbouw wordt verder gevolgd. Overleg met de Vlaamse sector over dit actieplan zal ad hoc worden georganiseerd. Wanneer het Europees Actieplan af is, zal worden nagegaan of het Vlaamse Actieplan moet worden aangepast om beide plannen in overeenstemming te brengen.
- b) Het geplande permanent bureau in Brussel van de Europese afdeling van IFOAM zal in de aanvangsfase financieel worden ondersteund.

Verantwoordelijke:

Cel biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie.

Actie 18: Versterken van de kennis over biologische landbouw binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap**Doelstellingen:**

Uit 2,5 jaar Vlaams Actieplan Biologische Landbouw blijkt de noodzaak aan een vast kader van ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het actieplan en gespecialiseerd zijn in biologische landbouw.

Door de regionalisering heeft de rol van de Cel Biologische Landbouw aan belang gewonnen. Ze werd het coördinatiepunt van alle bio-gerelateerde activiteiten. Wanneer er in de toekomst één Departement Landbouw zal zijn, zullen deze taken nog groeien. Coördinatie, communicatie, evaluatie en mogelijk ook het verzorgen van opleiding worden de taken van de cel. Daarnaast blijft de cel verantwoordelijk voor de uitvoering van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw.

Voor de bevordering van de kennisuitwisseling en voor een vlotte uitwerking van het Vlaams Actieplan is het aangewezen de Cel Biologische Landbouw uit te breiden.

De noodzakelijke coördinatie van alle activiteiten binnen het Departement die verband houden met biologische landbouw, heeft na de regionalisering geleid tot de oprichting van een Projectgroep Biologische Landbouw. De algemene doelstelling van de Projectgroep is om een structurele impuls te geven aan de groei van de biologische landbouw in Vlaanderen. De uitvoering, evaluatie en bijsturing van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw vormt hiervoor een leidraad.

Deze actie heeft tot doel de Projectgroep Biologische Landbouw te versterken opdat ze haar taak naar behoren kan blijven vervullen en het Actieplan Biologische Landbouw uitstraling krijgt naar de rest van het Departement.

Stand van zaken:

In 2001 werden in het kader van de uitvoering van actie 19 van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw vier ingenieurs aangeworven bij de Afdeling Land- en Tuinbouwvorming van de ALT. Twee van hen werken voltijds

voor de Cel Biologische Landbouw. De overige twee equivalenten worden ingevuld door de ingenieurs die instaan voor duurzame landbouw bij de provinciale buitendiensten en het hoofdbestuur van de Afdeling vorming Land- en Tuinbouwvorming.

Bij de oprichting was de bezetting van de Projectgroep Biologische Landbouw de volgende:

- twee ingenieurs van de Cel Biologische Landbouw van ALT: die de coördinatie van de uitvoering van het Vlaams Actieplan Biologische Landbouw voor hun rekening nemen, de uitvoering van een aantal acties en Europese dossiers betreffende het Europees actieplan voor de biologische landbouw opvolgen;
- een ingenieur van de Dienst Begeleidende Maatregelen van het Bestuur Landbouwproductiebeheer is verantwoordelijk voor administratieve opvolging, controle en uitbetaling van hectaresteen voor biologische landbouw;
- een ingenieur van de dienst Normering en Controle Dierlijke Productie van het Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie is verantwoordelijk voor de standpuntbepaling voor Europese dossiers, intergewestelijk overleg en wetgeving. Bij deze dienst is de werving van een bijkomend personeelslid voorzien;
- een afgevaardigde van de dienst Ontwikkeling van het Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie Landbouwproductiebeheer
- de verantwoordelijke kabinetsmedewerker.

De Projectgroep is onderbemand waardoor vooral de samenwerking met andere departementen in het gedrang komt. Na de verwachte werving, zal hier verbetering in komen.

Actie:

De afstemming van de activiteiten voor biologische landbouw binnen het departement Landbouw en met andere departementen wordt verdergezet. Prioritair zal worden gewerkt aan de verbetering van de doorstroming van informatie.

Waar nodig zullen stappen gezet worden voor de versterking van de verantwoordelijke diensten.

Verantwoordelijke:

Cel Biologische Landbouw van ALT.

Betrokkenen:

Bestuur Landbouwproductiebeheer, Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Overzicht van de acties en de relatie met het vorige Actieplan Biologische Landbouw

Vlaams Actieplan Biologische Landbouw II	Corresponderende acties uit Vlaams Actieplan Biologische Landbouw 2000-2003
Actie 1: VLIF-investeringssteun voor de biologische productiemethode verder differentiëren	Actie 1: Investeringssteun voor investeringen in de biologische landbouw
Actie 2: Bedrijfsomschakelingsplannen en bedrijfsbegeleiding subsidiëren en omkadering verbeteren	Actie 2: Toekennen van subsidies voor omschakelingsplannen en begeleiding naar biologische landbouw en het opstellen en voorstellen van voorbeeld omschakelingsplannen
Actie 3: Praktijkvoorbeelden ondersteunen	Actie 3: Uitbouwen van een netwerk van voorbeeldbedrijven biologische landbouw Actie 4: Opstarten van demonstratieprojecten in de biologische landbouw. Actie 15: Opstarten van demonstratieprojecten biologische landbouw in kwetsbare gebieden
Actie 4: Ondersteunen van de controlekosten en ontwikkeling van het controlesysteem	Actie 5: Ondersteunen van de controlekosten van biologische landbouwers in omschakeling
Actie 5: Omschakelingssteun en permanente ondersteuning verder uitwerken en instandhouden	Grotendeels nieuwe actie Actie 6: Reconversiesteun voor omschakeling naar de biologische varkenshouderij
Actie 6: Opname van biologische landbouw in vormingspakket naschoolse vorming bevorderen	Actie 7: Opname van onderwerpen over biologische bedrijfsvoering in de vormingspakketten naschoolse landbouwworming en aanpassing subsidiëeringsvoorwaarden voor biologische landbouw
Actie 7: Studieclubs biologische landbouw ondersteunen	Actie 8: Toekennen van subsidies voor studieclubs biologische landbouw
Actie 8: Toename aanbod biologische landbouw in landbouwonderwijs stimuleren	Actie 9: Opname van biologische landbouw in het lessenpakket van het landbouwonderwijs
Actie 9: Onderzoek en ontwikkeling in de biologische landbouw afstemmen op noden	Actie 10: Ondersteunen van onderzoek en ontwikkeling inzake biologische landbouw in Vlaanderen
Actie 10: Uitbouwen van een kennis- en informatiecentrum op Vlaams niveau	Actie 11: Uitbouwen van een kennis- en informatiecentrum op Vlaams niveau
Actie 11: Afzet biologische landbouwproducten bevorderen	Actie 12: De afzet van biologische landbouwproducten bevorderen Actie 14: Ondersteuning van het initiatief week van de biologische landbouw
Actie 12: Biologische landbouw in het niet-landbouwonderwijs introduceren	Actie 13: Opname van biologische landbouw in het lessenpakket van het onderwijs
Actie 13: Afstemming binnen de sector stimuleren	Nieuwe actie
Actie 14: Overleg met de sector organiseren	Actie 18: Organiseren van een permanent overleg

	tussen de overheid en de sector op Vlaams niveau om knelpunten in de regelgeving op te lossen
Actie 15: Overleg met andere Vlaamse Departementen of Federale Ministeries	Actie 16: Bevorderen van de tewerkstelling in de biologische landbouw Actie 17: Overleg met de federale overheid organiseren
Actie 16: Wetgeving normering en controle biologische landbouw opvolgen en implementeren	Nieuwe actie
Actie 17: Internationale activiteit voor biologische landbouw volgen en ondersteunen	Nieuwe actie
Actie 18: Versterken van de kennis over biologische landbouw binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.	Actie 19: Versterken van de kennis over biologische landbouw binnen het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Bijlage 2: Afkortingen

ALT	Administratie Land- en Tuinbouw
AMINAL	Administratie Milieu- Natuur, -Land- en Waterbeheer
BBL	Bond Beter Leefmilieu
BKL	Bestuur Kwaliteit Landbouwproductie
BLP	Bestuur Landbouwproductiebeheer
CLE	Centrum voor Landbouweconomie
CLO	Centrum voor landbouwkundig Onderzoek
EurepGap	Euro-Retailer Produce Working Group Good Agricultural Practice
EWBL	Departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse Aangelegenheden en Landbouw
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
GGO	genetisch gemodificeerd organisme
GVE	Grootvee-eenheden
HACCP	Hazard Analysis and Critical Control Point
IFOAM	International Federation of Organic Agriculture Movements
IKM	Integrale kwaliteitszorg melk
ISO	International Organization for Standardization
LIN	Departement Leefmilieu en Infrastructuur
NME&I	Natuur- en Milieueducatie en -Informatie
OND	Departement Onderwijs
PCBT	Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt
Stedula	Steunpunt Duurzame landbouw
VLAM	Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing
VLIF	Vlaams landbouwinvesteringsfonds
VOLT	Vlaamse Onderzoekseenheid voor Land- en Tuinbouweconomie
WIM	Departement Wetenschap, Innovatie en Media